

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

TANÜGYI FOLYÓIRAT
FELELŐS SZERKESZTŐ

VICSAY LAJOS

állami polgári iskolai tanár

TARTALOM

Október

Kenessy Béla: Jöjj gyermekem... (Vers.) —
A tanítás művészete. — Jártas Róza: Szent Imre szobra előtt. Szent Imre herceg. (Vers.) —
Jártas Róza: Szent Erzsébet. (Vers.) — Tanítások. Tóth István: Számolás és mérés. I. osztály. Kaposi Károly: Beszéd- és értelemgyakorlat. Patak, malom, őrlés. II. osztály. Költeménytárgyalás. A füstbement terv. III. osztály. Szabó Betta: Ének. Reménykedés c. dal. IV. osztály. Nyelvi magyarázatok. Az alárendelt mondat. V.—VI. osztály. — Barabás Ilona: Megnyitó beszéd karácsonyfa ünnepélyre. — Jártas Róza: Karácsonyi élőkép. Kincsek. — Köhalmi Julia: Isten báránykái. Karácsonyi szindarab 3 felvonásban. — Várdótfalvi László: Istennek dicsőség, embernek békesség. Gyermekszínjáték karácsonyra 3 felvonásban. —
Mésedélután: Nagyjaink, halottaink emlékezte. Móra László: Novemberben. (Vers.) Büky Irén: Emlékezzünk a régiekről... Móra László: A hősökért imádkozom. (Vers.) A névtelen hősök. Móra László: Volt, van és lesz. (Vers.) — Ismeretterjesztő előadás. A termelés szervezete. — V.: Gyakorlati fogások és eljárások: A szemléltető képek céltudatos felhasználása. — Szerkesztői üzenetek.

1936

KIADÓHIVATAL:

Szeged,

Kálvária ucca 5.

Szerkesztőség : Madách ucca 17.

Előfizetési ára egész évre 6 pengő

Minden előfizetőnk

és aki 1936—37. tanévre előfizet, vagy az előfizetést befizette a GYAKORLATI PEDAGÓGIÁRA, az alant felsorolt könyveket mélyen leszállított árban kapja:

BESZÉD- ÉS ÉRTELEMGYAKORLATI MINTATANÍTÁSOK tekintettel az értelmi és akaratí nevelésre. (60 mintatanítás) 300 oldal	P 1.50
EGÉSZSÉGTANI MINTATANÍTÁSOK (50 mintatanítás)	P 1.20
MAGYAR MEDENCE	P 1.—
NÉPMŰVELŐDÉSI ELŐADÁSSOROZAT I., II., III. (170 előadásra.) 536 oldal. A három kötet csak	P 3.20
ELŐSZÖR IGAZSÁG, AZUTÁN BÉKE, 340 oldal	P 1.50
MAGYARSÁG TÖRTÉNETE I. rész: Ósidőktől a mohácsi vészíg	P 5.—
MAGYARSÁG TÖRTÉNETE II. rész: Mohácsi vésztől napjainkig. (A két kötet 800 oldal, térképekkel és grafikonokkal)	P 5.—

Előfizetőinket kérjük, hogy úgy a megrendelést, mint az előfizetést és egyéb belizetést csak a következő címre kérjük küldeni:

Gyakorlati Pedagógia kiadóhivatala
SZEGED, Kálvária-u. 5.,

vagy a mellékelt befizetési lapon eszközölni sziveskedjenek.
Egyévi előfizetés 6.— pengő.

A három beosztásos **Elemi Iskolai Értesítő** darabonkint **12 fillérért** kapják előfizetőink.

1936. október 20.

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

T A N Ü G Y I F O L Y Ó I R A T

Kiadóhivatal: Szeged, Kálvária-u. 5. Szerkesztőség: Madách-u. 17-

Jöjj gyermekem...

Jöjj gyermekem, életem reménye,
Én kis árvám, apátlan fiam.
Anyád ajkán mesél most az emlék
S apád lelke most hozzánk suhan...

Nézzed e képet!... Domború mellett
Sűrűn takarja kitüntetés.
Szóvalan ajkán most már a szó, csak
Égből leszálló csilingelés.

Elment, mert hívta két erős karját
Árpádtól szerzett hősi honunk.
Elment mert győzni, vagy halni tud csak
Keleten sarjadt büszke fajunk!

Elment... hogy vissza sohase jöjjön...
Nem mondta kis szád: — édesapám...
Sirján, ott messze, kárpáti tájon
Havasi gyopár nyilik talán.

Látod, fiacskám, utolsó lapján
Kusza betűkkel ezt írta még:
... Csókold meg édes, kicsi fiamnak
Jó Istent látó két szép szemét...

Érezte már, hogy égi mezőkre
Hívja lelkét az isteni hang...
Nekünk meg akkor bucsuzva csendült
Angyal kezétől huzott harang...

Elment, hogy mindig velünk maradjon...
Elment, hogy égből nézzen leránk...
Elment, hogy Nálad szószólónk legyen:
Árvákra néző Isten-Átyánk...

Kenessy Béla.

A tanítás művészete

A nevelőoktatás legfőbb célja: az akaraterős valläserkölcsei jellem. Hogy ezt a célt a tanító elérje, szem előtt kell tartania a többi célt is, melyre a gyermeket elő kell készíteni, vagyis az állami, társadalmi, gazdasági stb. célokat, hogy így az akarat minden irányban fejlődjön és hogy az az erkölcsi belátásnak mindenkor megfelelhessen. Ezért sokoldalú érdeklődést kell a gyermekben ébresztenünk. Az érdeklődés olyan sokoldalú belső szellemi tevékenység, amelyből minden irányban cselekvés jön létre. Az oktatás tulajdonképpeni célja tehát a sokoldalú érdeklődés.

Ha a sokoldalú érdeklődést alanyi szempontból vizsgáljuk, vagyis, ha azt nézzük: milyen legyen az érdeklődés, megállapíthatjuk az oktatás módját: a tanítási fokozatokat. A sokoldalú érdeklődés ugyanis minden ismeretszerzésnél fontos szerepet teljesít, mert megindítja a belső szellemi munkát: az új ismeretet a) elfogadjuk s felfogjuk olyképpen, hogy minden részét tisztán, világosan látjuk; b) az új ismeretet a régiekkel összehasonlítjuk, összekapcsoljuk; c) az egész gondolatcsoporthat áttekintjük, összefoglaljuk; d) az újat alkalmazzuk. Láthatjuk tehát: a sokoldalú érdeklődés megkívánja, hogy a megismerés anyagát lélektani módszer szerint dolgozzuk fel.

Ha a tanítási anyagot is e fokozatok szerint nyújtjuk, akkor a leghelyesebb utat követjük, mert a lelki működés törvényeit tartjuk szem előtt; míg ha e fokok bármelyikét mellőzzük, céltalan, eredmény nélküli munkát végzünk.

A nevelőoktatás célját és a tanítási anyag feldolgozásának módját tudományosan Herbart határozta meg. Később a Herbart-féle 4 fokozatot kibővítették, amennyiben az első fokozatot két részre osztották. A tanítás fokozatai tehát:

Előkészítés. (Analysis.)

Az új anyag nyújtása. (Synthesis.)

Az összekapcsolás. (Associacio.)

Összefoglalás. (Systhema.)

Alkalmazás. (Funkcio.)

Az első fokozatnál, vagyis az előkészítésnél még külön választjuk a célkitűzést, amelyet szükség szerint vagy az előkészítés előtt, vagy utána alkalmazunk.

A célkitűzés.

Az akaratnevelés legfőbb tényezője: a gyermek öntevékenysége felébresztése. Az olyan tudás, melyet valahogy rákényszerítve beleöntünk a gyermek fejébe, nem sokat ér. Csakis az az

igazi és maradandó tudás, melyet a tanuló maga is akar és amelynek megszerzésében közreműködik. Ha azt akarjuk, hogy a gyermek a tanítás folyamán úgy szellemileg, mint testileg egyaránt aktív módon szerepeljen, előre meg kell mondanunk a célt, melyet el kell érnie.

Az olyan tanítás, ahol a tanulók nincsenek tisztában az óra céljával, mindig csak zavart és rendetlenséget okoz, a gyermeket a munka helyett kedvetlenség, unalom fogja el.

A célkitűzés lelki folyamatot indít meg, érdeklődést és képzetársulást idéz elő. Az öntudatot kizárólag elfoglalja az új képzet számára és a többi képzetet a tudat küszöbe alá nyomja; a tanulót a várakozás lelki állapotába juttatja s abba a gondolkörbe helyezi, amelyben majd mozognia kell; ezzel megóvja lelkét az elkalandozástól; irányt mutat a gyermek lelki tevékenységének, azaz öntevékenységre indítja.

A célkitűzésnél mindig meg kell találnunk azt a pontot, ami iránt a gyermek érdeklődik, például természetrajznál: ha egy növényt vagy állatot akarunk ismertetni, úgy tűzzük ki a célt, hogy egy sajátlagos életjelenséggel vagy életvisztonnyal megkötjük a gyermek lelkét. Ha pl. a hóvirágról kellene tanítanunk, a célkitűzés ilyen lehet: elmondjuk a hóról és a hóvirágról szóló kis mesét s azután megmondjuk, hogy erről az első kis tavaszi virágról fogunk beszélni. Az állatoknál pl. így: Hallottatok-e már olyan állatról, amely végtagok nélkül is tud menni? (A kigyó.) Most erről fogunk tanulni. Beszéd- és értelemgyakorlatnál; pl. egy kis történetet mondunk arról a gyermekről, aki mindig póru jár, mert nem ismeri az órát. „Hogy így ne járjunk, ma az óráról tanulunk.” Ha a könyvről kell tanítanunk pl. „Minden iskolás-gyermeknek van egy jó barátja. Mi lehet az? Ma tehát a könyvről fogunk beszélni.”

A célt úgy is kitűzhetjük, hogy egyszerűen bemutatjuk a tárgyat, amiről szó lesz; pl. olvasmánytárgyalásnál az író tolláról lesz szó: felmutatjuk a tollat és megmondjuk, hogy most erről olvasunk.

A célkitűzés legyen tartalmi és nem alaki, vagyis a tanítás lényegére vonatkozzék. A sablonos bevezető frázisoknak nincs befolyásuk a gyermek érdeklődésének és öntevékenységének felkeltésére. Alaki célkitűzés pl. olvasmánytárgyalásnál nem ez: „Ma olvassuk a 10. oldalon levő olvasmányt,” ehelyett „Ma egy kis történetet olvasunk arról, hogy miért nem tud a gerlice fészket rakni.” Földrajznál; pl. „Most Magyarország hegyeiről tanulunk; ehelyett: „Ma megnézzük, mit mondhatunk Magyarország hegyeiről.”

Különösen nagy gondot kell fordítanunk a célkitűzésre oly tárgyaknál, ahol a tanítási tárgy elvont fogalom, pl. számtan, mérestan és természettani tanításoknál. Ilyenkor a célkitűzésnél mindig egy-egy megoldandó probléma elé kell állítanunk a tanulókat, pl. természettannál helytelen az ilyen célkitűzés: „Ma a fajsúlyról tanulunk,” ehelyett: „Most megnézzük, hogy a különböző

testek hányszor könnyebbek vagy nehezebbek, mint a víz." Altalában, ahol csak lehet, arra törekszünk, hogy a célkitűzés gyakorlati probléma legyen, pl. a súlypontra vonatkozólag helyes célkitűzés ez: „Ma arról tanulunk, hogyan kell egy kocsit megakartani, hogy fel ne boruljon.” Méréstannál, ha pl. egy négyzetről van szó, a célkitűzésben az iskolaterem területének megmérését mint megoldandó problémát állítjuk a tanulók elé. Nyelvi- és helyesírás órán pl. ha a nyugtatványt ismertetjük, a helyes célkitűzés ez: Hogyan bizonyíthatjuk legkönnyebben, hogy valakinek pénzt áadtunk?”

A célkitűzés alakjára nézve lehet kijelentő mondat, vagy kérdő mondat egyaránt. Lehetőleg úgy legyen stilizálva, hogy rövid, világos, szemléltető és könnyen érthető legyen. Jól vezetett tanításnál gyakran előfordul, hogy maguk a tanulók állapítják meg az illető óra célját. Az óra elején kitűzött cél: a főcél, amely az egész órai anyagra vonatkozik, ezenkívül, ha a tárgyalásnál új ponthoz értünk, részletcélkitűzéseket is tehetünk.

A célkitűzés lényegét tekintve láthatjuk, hogy az szoros összefüggésben áll a gyermek lelkében végbemenő folyamatokkal. Cél nélküli tanítással az értelemre és az akaratra hatni képtelenség. A gyermek értelme és akarata magában van, ezeket helyesírányu munkálkodásba csak érdeklődésüket felébresztő célkitűzéssel szoktathatjuk,

Az előkészítés. (Analysis.)

Az öntudatos, tervszerű tanításnál minden mozzanat a gyermek lelki működésére van alapítva. Ha a gyermek lelkét az új ismeret szerzésénél tartós munkába akarjuk hozni, akkor tisztában kell lennünk azzal, hogy az új ismeret milyen viszonyban van a gyermeki lélekkel; vannak-e erre vonatkozólag már képzei vagy tapasztalatai? Alap nélkül nem lehet építeni. Az előkészítésnek is az a célja, hogy a meglévő ismeretek felújításával az új ismereteknek biztos alapja legyen.

Az előkészítésben felidézzük azokat a tárgyra vonatkozó régi képzeteket, fogalmakat, amelyekhez az újat kapcsoljuk. A rokonképzetek felidézése nemcsak elősegíti és megkönnyíti a későbbi appercepció folyamatot, hanem emellett alkalmat nyújt az esetleg előforduló helytelen vagy zavaros képzetek kiigazítására és tisztázására is.

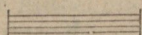
Szigoruan ügyelnünk kell arra, hogy az előkészítés közben újat ne nyujsunk. Az ilyen kitérések nemhogy a tárgy köré csoportosítanak, hanem inkább széthordják a gyermek figyelmét. Engedjük az előkészítésnél a tanulókat beszélni, mondják el mindazt, amit a tárgyról tudnak. Tulzásba mennünk sem szabad azonban, csakis arról engedjük beszélni őket, ami a tárggyal kapcsolatban van. Felsőbb osztályokban az előkészítés rendszerint az előző órán tanult anyag ismétléséből áll.

Ha a célkitűzés egy megoldandó probléma volt, akkor az előkészítés folyamán meggyőződnek a tanulók arról, hogy a célban kitűzött feladatot nem képesek megfejtetni, bár erre vonatkozóan már vannak ismereteik, de ezek még nem teljesek. Számolásnál például mikor a tizedes számok osztását tanulják, a feladott probléma ez $1.5 : 0.5$. A gyermek ezt fejben már ki tudja számítani, de belátja, hogy írásban erre képtelen. Ebből kifolyólag szükségét fogja látni, hogy a hiányzó ismereteket megszerezze, melyek a probléma megfejtésére képesítik. Ez fokozza érdeklődését és várakozását. Herbart is azt mondja: „Az iránt érdeklődünk, amit már bizonyos tekintetben ismerünk, de még nem teljesen.”

A jól irányított előkészítés így kelti fel az érdeklődést. Ez a legkedvezőbb biztosíték a tanulók munkálkodásához s így a tanítás eredményéhez.

(Folytatjuk.)

Szent Imre szobra előtt

Irta: Jártas Róza

Szavalják: I., II. és III. fiu. A III. fiu kezében nemzeti zászló.
(Máriás.)

Szent Imre herceg

I. rész.

(Szavalja az I. fiu.)

Kilencszáz év előtt:
Krisztus Urunk hite
Volt a lelked éke; —
Krisztus áldott Szive
Lelked üdvössége.
...S amig magyar földön
Tapodott szent lábád:
Szivedben, lelkedben,
— Mint anya, kezében —
Dajkáltad, becézted
Te édes Hazádat,
Szép Magyarországot!
Krisztus Urunk hite
Csengett, mint harangszó
Szűz tiszta ajkadon;
Krisztus Szive lángja,
Mosolygott, ragyogott

Daliás, királyi,
Gyönyörű arcodon!
...Krisztus erejébe
Öltözött te-karod;
Azért volt oly tiszta
S áldott... imádságos:
Minden akaratod!
S amig a Magyarhon,
Kárpát s Erdély bérce:
— Glóriás alakod
Andalogva nézte,
Szép lelked a földet
S Eget megigézte!
— Hisz harcban, — békében,
Vidámságban, csendben:
Mindig Krisztus Szive
Dobogott-lobogott
Királyi szivedben!

II. Rész.

(Szavalja II. fiu.)

Oh, Szent Imre herceg!	Magyar határinkról!
Ha Te mostan, itt lenn,	— — Reménnyel tekintünk
Mi közöttünk volnál!	Hozzád, Imre herceg:
Szétdarabolt Hazánk fölött	Reméljük, hű imád
Meggyötört népeddel:	Elúzi népedről
Imigy felzokognál:	A kinzó keservet ...
— — „Mivé lett!... Mivé lett	Hány millió vérünk
Jó Atyám, Országod!	Rabbilincsbe' szenved!? —
Magyar keservünket	... Reméljük: fohászod
István Atyám, látod?!	Meghallgatja Isten,
Sirva kiáltunk fel	S minden magyar szive
Mária népével:	Testvéri hűséggel
Magyarországról, romlott	Eggyé simul itt lenn,
Hazánkról	Ahol most sirhalom,
Ne feledkezzél el	Keserőség, — bánat
Szegény magyarokról!	Tépi a népedet,
— Törjed szét az átkot	Fajodat ... Hazánkat!

III. Rész.

(Szavalja III. fiu.)

(Középen áll, zászlóval.)

... Szüz Máriás zászlónk
 Meghajtjuk Előtted!
 Szent Imre hercegünk
 Reményünk légy nekünk!
 — — Nyerje meg Istennél
 Nemzetmentő imád
 Szüz Mária Kertjét:
 Ékes Pannoniát!
 Atyád — Szent Istvánnak
 Gyönyörű Országát,
 Mi e g é s z Hazánkat:
 Szép Magyarországot!
 — Minket testvéridet:
 M a g y a r i f j u s á g o t
 Védelmezz tovább is!
 S ültess sziveinkbe
 Szűzi tisztaságból
 Liliomvirágot!
 Tiszta szivek koszoruja
 Ölelje és védje
 Még sokezer évig
 Szép Magyarországot!

Szent Erzsébet

Irta: Jártas Róza.

Mennyszágból mosolyogsz ránk
Rózsák Szentje: Szent Erzsébet!
Magyar szívünk, tiszta lelkünk
Imádsággal köszönt Téged!

Szegényeknek Védangyala,
A szeretet fénye font át,
Letörléd az árvák könnyét
S kerültél a fényt és pompát.

Liliomos szűzi lélek:
Korona volt homlokodon;
S jószágodért, irgalmadért
Tövis termett az utadon...

Szent szépséged, gazdagságod
Nem termettek boldogságot:
Idegenek szívtelenül
Gyűlöltek Te nagy-jóságod!

Puhakenyér alamizsnád
Csodás rózsát termett néked;
Ezért lettél Rózsák Szentje:
Árpád vére, Szent Erzsébet!

Mi is, magyar inségünkben
Csodatévő imád várjuk!
Hiszen olyan réges-régtől
A szenvedés útját járjuk.

Vérrózsákkal, könnyel ázott
Szűz Mária bus országa...
Imádkozzál értünk, Szentünk:
Teljesüljön lelkünk vágya.

Rablánc helyett égi béke,
S szent szabadság rózsabokra,
Kárpátoktól Ariáig
Hazánk körül koszoruzza!

T A N Í T Á S O K

SZÁMOLÁS ÉS MÉRÉS. I. OSZTÁLY.

A 9 tanítása.

A 9 tanítását mutatom be a mai munkáltató iskola keretében, ahol a tanuló önmagának szemléltet és aktív résztvevője lesz a tanulásnak.

Jól használható e célra a számképek kirakása. Körvésővel kartonból — amelynek egyik fele világos színű, a másik sötét —, néhány száz darab pénz (10—20 filléres) nagyságu lapot vágunk ki s e lapokból minden tanuló kap 20 darabot. Míg a tanító a táblára rajzolja a számképeket, addig a tanulók a lapocskákkal rakják ki ugyanazt. A lapocskákat természetesen egész éven át használhatjuk. A lapocskák mellett pálcikákat is használhatunk, amelyekből különböző alakokat rajzolunk, illetve a tanulók alakitának kirakással, ami bő alkalmat nyújt a szemléltetésre és számolásra.

A 9-es körben igen jól használhatjuk a malom-játékot is, ugyisintén a tekejátékot, amit a tanulók agyagból állíthatnak elő, ha nincs fából az iskolának, valamelyik gyermeknek..

A tanítás.

I. Érdeklődés - keltés. Tegnap sétáltam a községben s egy vendéglő udvarából nagy vidámságot hallottam. Valaki nekiszaladt, azután valami dübörgött, utána pedig mintha fabábuk estek volna el. Ezt hallottam, mást nem. Minden ilyen zaj után nagy nevelés következett. Mit gondoltok, mit csinálhattak ott az udvarban? (Tekéztek.) Ki látott már tekejátékot? (Bemutatom a 9 bábút és több golyót.) Olvassuk meg, hány bábút használnak hozzá! (A díszesebb vezért egyelőre félre teszem.) Nyolcat. Ezeket a bábukat felállítják és ezekre kell dobni, aki ügyesebb, az többet tud leütni közülük.

b) Célkitűzés. Akartok-e tekejátékot játszani? Ehhez azonban nem elég ám a nyolc bábu. Van itt még egy nagyobb, díszesebb, ezt is oda kell állítani közéjük, így teljes a játék. Igen ám, de ez így már több, mint ameddig mi tanultunk eddig? (Nyolcig.) Akkor hát még egy számmal tovább kell megismernünk a számokat, hogy tekézhessünk. Szeretnétek még egy számot megtanulni? Akkor ma a nyolcnál nagyobb számot fogjuk megtanulni, hogy azután tekézhessünk.

II. T á r g y a l á s. a) K a p c s o l á s. Meddig számoltunk az utolsó órán? Vegyetek ki 8 számoló-lapocskát! Mindenki a világos felével tegye ki. Számoljunk! Egy, kettő... Mennyi kell hoz-

zá, hogy 8 legyen? Tovább! Három... Három meg mennyi 8? Tegyük tovább! Négy... Mennyi nyolcnak a fele? És négynek? Mennyit kell tennünk hozzá még, hogy 6 legyen? És hogy 8 legyen? Tegyük tovább. Hányszor van meg a 6-ban a 2? És négyben? Hányszor 2 a 6? Ha nyolc almád van, hány felé tudod osztani, hogy mindenki négyet kapjon? És ha mindenki 2-t kap, mennyi felé oszthatod? Így jutunk el a 8-hoz.

b) A 9 ismertetése. Ha még egy számoló-lapocskát elvesztek, akkor ugyanannyi marad, mint volt, vagy több lesz? Ha a 8 lapocskához még egyet hozzáadunk, akkor eggyel több lesz, vagyis 9 lesz! Mennyi lesz, ha 8 lapocskához még egyet hozzáadunk? Már ismerjük is a nyolcnál nagyobb számot! Hogy nevezzük a nyolcnál egy számmal nagyobbat? Ennek az utolsó lapocskának a sötét fele legyen felül! Mennyi tehát a 8 világos lapocska és 1 sötét? Mennyi az 1 sötét és 8 világos összesen? Vegyetek el 1 lapocskát a 9-ből! Melyiket veszitek el? Mennyi marad, ha a 9 lapocskából 1-et elvesztek? Mennyi marad akkor, ha a 8 világost veszitek el a 9 közül?

Most játsszunk egy kicsit a lapocskákkal! Én mondom, ti pedig kirakjátok és megszámljátok, amit kérdezek!

Mennyi nyolc lapocska meg 1? 1 meg 8? 9-ből elveszünk 1-et? 9-ből elveszünk 8-at? 9-ben hányszor van meg a 8? Mennyi marad? Tovább! 7 meg mennyi 9? 2 meg mennyi 9? Ha 9-ből elveszünk 7-et, mennyi marad? Ha 9-ből 2-öt veszünk el, mennyi marad? Hányszor van meg 9-ben a 7? És mennyi marad? Tovább! 6 meg mennyi 9? 3 meg mennyi 9? Ha 9-ből elveszünk 6-ot, mennyi marad? És ha 9-ből 3-at veszünk el, mennyi marad akkor? Hányszor van meg a 9-ben a 6 és mennyi marad? Tovább! 5 meg mennyi 9? 9-ből elveszünk 4-et, mennyi marad? 9-ből elveszünk 5-öt, mennyi marad? Hányszor van meg a 9-ben az 5? Mennyi marad még?

Most játsszunk tovább! Fordítsátok sötét felére a nyolcadik világos lapocskát is! (Fenti eljárást most így végezhetjük újra.)

c) T e k é z z ü n k ! Végre most már hozzáfoghatunk a játékhoz, gyermekek! Megmutatom a felállítást, közben számolunk. Hány áll egy sorban? Mindegyik oldalára hányat állítunk? Hová állítjuk a vezért? Ha egy sorba 3 teke kell, hányat állítunk háromba? A 3-szor 3 teke hányszor több az 1-szer 3-nál? Ha egy sorban 3 teke áll, hány sor lesz a 3 tekéből? 6-ból és 9-ből? Hányszor tudunk a 6-ból kettőt elvenni? Hányszor tudunk a 9-ből elvenni? Hányszor tudunk a 9-ből elvenni 3-at? Hány sor lenne a 9 tekéből, ha egy sorba 4-et állítanánk? Mennyi maradna még? (Megpróbáljuk.)

d) Szöveges példák. Most pedig rajta, fogjunk a játékhoz!

Jójj ki, gurítsd el a golyót! (Labdával is lehet.)

Számítsuk ki. Gyurka ledöntött az első dobásra 5-öt, a másodikra 3-at. Hányat talált? Hány maradt állva a 9-ből?

Pista először egyet talált, azután 4-et! Hány maradt állva a 9-ből?

Sándor két dobásra csak 3-at talált. Mennyi maradt állva?

Peti két dobása közül csak egyszer talált 6-ot. Hány maradt állva még?

Most Gyurka jön ki s ő 3-at dob! Előbb semmit, majd 3-at, azután 6-ot döntött le! Hány maradt állva?

Géza is próbálja meg! Ő 3-at, meg 5-öt talált! Hány maradt még állva?

Pali az első és második dobásra is 4-et talált, a harmadikra semmit! Hányat talált összesen? Mennyi maradt állva?

Karcsi volt a legügyetlenebb — majd máskor ő fog a legtöbbet találni. Most a három dobásból csak 1 tekét döntött le. Mennyi maradt állva?

Gergő, aki állította a tekéket, egyet ellökött a könyökével. Ez az egy eldöntött azután még 5-öt. Hány maradt állva?

Ha Gergő mindig csak 2-öt állít fel egyszerre, hányszor kell hajolnia? És akkor, ha csak 6 tekét döntöttek le? Ha 4-et? Ha mind?

Ha valaki mind ledönti, csak a vezér áll még, hányat talált? Hány nem dőlt el?

Csak négyet találtak. Hány áll még?

Mindenki kétszer dobott egy alkalommal. Hányszor dobott az, akire már kétszer került a sor? Hányat az, akire háromszor? Aki-re négyszer?

Hányszor került a sor arra, aki 6-szor dobott? Aki már 8-szor?

Ha egyszerre 3 golyót hajítottak volna, kétszerre (háromszor-ra) hányat gurítottak volna?

Ha egyes alkalommal 3 golyót gurítottak ki, akkor hányszor került a sor arra, aki már 6 (9) golyót gurított ki?

Mondjátok meg, hány dőlt el, ha én megmondom, hány maradt állva? 5 (8, 4, 6, 1, 3, 9, 6, 0, 5, 2, 8, 7, 4 stb.)

Megmondom hány dőlt el, találjátok ki, hány maradt állva? 4, 1, 5, 3, 8, 6, 0, 3, 9, 4, 7, 1, 8, 2, 5 stb.

e) Tréfás találós kérdések. Melyik az a szám, amelyik 6-tal több, mint a 3? Melyik az a szám, amelyet kétszer kell venni és még 1-et hozzá kell adni, hogy 9 legyen belőle? Melyik az a szám, amelyiket 3-szor kell venni, hogy 9 legyen? Gondolok egy számot, ha hozzáadom a 4 felét, 9 lesz belőle, melyik számot gondoltam? Melyik számhoz kell 4-et adni, hogy kilenc legyen? Melyik számból lehet 3-szor 3-at elvenni? Melyik az a szám, amelyik a 6-nál a 6 felével nagyobb? Melyik az a szám, amelyik 3-mal több a 3-szor 2-nél? Melyik az a szám, amelyből előbb 6-ot, azután 1-et elvéve 2 marad?

f) Tréfás négyzetek. (Felrajzolom a táblára.)

4	2	3
2	3	4
3	4	2

3	5	1
1	3	5
5	1	3

Adjátok össze ezeket a számokat felülről lefelé, azután balról jobbra! Mennyi jött ki mindig? De még átló irányában (ezt mutatom, mivel még nem ismerik) is annyi lesz!

g) A 9 szám jegyének képe. A 9 iratása.

III. Összefoglalás. Számoljunk írásban! Más- és más tanuló végzi a helyén hangosan, a többi magában csinálja!

$$\begin{array}{llllll}
 8+1= & 9-2= & 9=8+ & 1=9- & 7+=9 & 9-=2 \\
 4+4= & 8-4= & 9=6+ & 0=9- & 8+=9 & 9-=2 \\
 4+5= & 9-4= & 9=5+ & 2=9- & 4+=9 & 9-=4 \\
 7+1= & 9-1= & 9=7+ & 4=9- & 4+=8 & 9-=6 \\
 7+2= & 9-3= & 8=5+ & 3=9- & 3+=9 & 7-=4
 \end{array}$$

$$\begin{array}{llllll}
 6+3= & 9-4= & 9=4+ & 4=8- & 1+=9 & 9-=3 \\
 5+3= & 9-6= & 9=3+ & 5=9- & 6+=9 & 9-=4 \\
 4+3= & 9-5= & 9=2+ & 7=9- & 4+=7 & 8-=4 \\
 3+6= & 9-7= & 9=8+ & 8=9- & 5+=9 & 9-=8 \\
 2+7= & 9-8= & 9=1+ & 6=9- & 2+=9 & 9-=7
 \end{array}$$

$$\begin{array}{llll}
 3 \times 1 = & 9 : 1 = & 9 = 9 \times & 8 : = 1 \\
 3 \times 2 = & 9 : 9 = & 9 = 1 \times & 6 : = 3 \\
 3 \times 3 = & 8 : 4 = & 8 = 4 \times & 9 : = 3 \\
 2 \times 4 = & 6 : 3 = & 6 = 2 \times & 3 : = 1 \\
 4 \times 2 = & 9 : 3 = & 9 = 3 \times & 4 : = 2
 \end{array}$$

$$\begin{array}{llll}
 2 \times 3 = & 3 : 3 = & 3 = 1 \times & 9 : = 1 \\
 2 \times 2 = & 8 : 2 = & 8 = 2 \times & 9 : = 9 \\
 3 \times 2 = & 6 : 2 = & 6 = 3 \times & 6 : = 2 \\
 9 \times 1 = & 8 : 8 = & 8 = 8 \times & 8 : = 2 \\
 1 \times 9 = & 7 : 1 = & 8 = 1 \times & 8 : = 4
 \end{array}$$

Az elmondottakkal a 9-es számkör még nincsen teljesen kimerítve. (Pl. még szöveges példából sem elég egy tárgykör.) De nem is az volt célom, hogy egy számkört teljesen kimerítsek, hanem az, hogy a cselekvés és a munka elvét beállítsam a kezdő számolástanításba.

Budapest.

Tóth István.

BESZÉD- ÉS ÉRTELEMGYAKORLAT

Patak, malom, őrlés

II. osztály

Kirándulással egybekötött tanítás. Kirándulás a patakhoz és a malomba.

I. Előkészítés. Tegnap találkoztam édesapáddal és veled, Jóska. Mondd el, hová vitte édesapád szekerén azokat a tele zsákokat? Amikor tavaly az aratásról és cséplésről beszélgettünk, már akkor megigérted, hogy megnézzük a malmot is. Ma elmegyünk a malomba és megnézzük, hogyan őrlöttette meg Jóska édesapja a gabonáját! (Célkitűzés.)

Itt a réten most már beszélgessünk! (Összefüggően elmondatom, hogy hogyan aratta le Jóska atyja gabonáját, hogyan hordta haza és végül, hogyan csépelte ki. Így beszélgetés közben érkezünk a malomhoz.)

II. Új anyag. a) A pataknál. Na gyermekek, itt vagyunk a pataknál! Itt, a hidon álljunk meg! Van-e hal ebben a patakban? Kinél van egy darab kenyér? Dobjunk egy kis darabot a vízbe! Nézzük csak, mi történik? Mozog a kenyér, a hal csipett belőle egy darabkát. Most már több hal is csipkedi a kenyeret. Most már egészen eltűnt, bizonyosan megették. Gyermekek, itt a patak egészen sekély, aki mezítláb van és nem fázik, belemeget egy kiesit, itt nem veszedelmes. Mit vesztek észre, gyermekek? Milyen a patak alja? (Kavicsos.) Másutt is köves? (Homokos.) Az egyik gyermek jelenti, hogy a patak vize kimossa lába alól a fővényt. Mennyi víz folyik itt el! Honnan jön ez a sok víz, gyerekek? Azt majd máskor fogjuk megbeszélni.

Részletösszefoglalás. Most már gyertek ki a patakból, menjünk tovább. Otthon majd lerajzoljuk a patakot. Hogyan rajzoljátok le? (Követ, halat, hidat, a két partját, rá füvet, virágot rajzolunk.)

b) A malom. (Megindulunk a malom felé.) Már halljuk is a malom zugását. Ki veszi észre először a malmot, a fák között? Itt vagyunk a malom udvarán! Nézzétek csak a tetőt! Olyan, mintha fehér színű volna. Mit látunk az udvaron? (Lovakat.) Milyen busan lógatják a fejüket. Mit gondoltok, miért? Nehéz lehetett a gabona, amit a malomba hoztak.

Most kerüljük meg a malmot! Itt egy nagy kerék. Mennyi láda van ezen a keréken — mondja egy gyermek. És mennyi víz folyik ki belőlük — toldja meg egy másik. Alig hallom a beszédeteket! Mitől? (A víz és kerék zug.) Gyerekek, nézzétek csak, mi hajtja ezt a kereket? (Víz.) De lássuk csak közelebbről ezt a nagy malomkereket! Lássátok, itt lent megtelnek sorra a keréken lévő ládák és ott fenn, a másik oldalon meg kifolyik belőlük a víz,

ezért zuhog, zug annyira. Hogyan zug a kerék? Mintha ezt mondaná a víz neki:

— Ha mégakkora vagy is, mégis megbirkózom veled és megforgatlak, amugy magyarosan!

Mit látunk itt, gyermekek? Malomkereket. Mit gondoltok, mire való ez a kerék? (Ez öröli meg a buzát.) Mi ennek az igazi neve? (Malomkő.) Most nézzétek meg jól ezt is, otthon lerajzoljuk a malomkövet is! De a malmot is lerajzoljuk ám! Lássuk csak, hogyan? A malom sokkal nagyobb, mint az irkánk! Most csináljatok tenyeretekből egy kis messzelátót, (mutatom) így. Most ezen keresztül nézzétek a malmot! Így is olyan nagynak látjátok? Milyennek rajzoljuk a tetejét? Látjátok-e még a zsindeleyeket rajta? Hát az ajtót? Minek látjuk? Hosszukás, sötét foltnak. És az ablakot? Négyszögletesnek látjuk. Mit látunk a malom körül? Milyen fák lehetnek ezek? Fűzfák. Milyennek rajzoljuk majd a fákat? A koronájukat zöld folttal, a törzsüket vastag, majdnem fekete oszlopnak. (Bevezetés a megfigyelésbe.)

Részletösszefoglalás. Mondd el röviden, amit az uton a malomról hallottunk? Sokan a malomban vesznek lisztet, mert itt olcsóbb, mint a kereskedőnél. Hogyan csinálnátok a malomkereket? Egy fűzvesszőt a közepén kissé meghasítunk, beledugjuk a hasított fűzfavesszőt és készen van a malomkerék. Otthon majd ennél is szebb malomkereket csinálunk! (A gyermekek malomkereket csinálnak.) Mondd el, hogyan hajtja a víz a malomkereket? (Lent a víz belefolyik a keréken lévő ládába, a víz sodra tovább hajtja a kereket, mire az a vízzel telt ládát fölemeli s a másik oldalon fönt, ismét kifolyik belőlük.) Így forgatja a víz a malomkereket. Hát olyan ereje van ennek a csendes kis víznek, hogy meg tudja forgatni még ezt a hatalmas malomkereket is? Próbáljuk csak meg! Álljunk ide, a patak partjára és állítsuk kinyújtott tenyerünket a víz folyásának. Mit érzünk tenyerünkön? (A víz taszítja.) Mit taszít jobban a víz, a mi tenyerünket, vagy a malomkerék nagy-ládáit? Miért a kerék ládáit? (Nagyobbak, mint a mi tenyerünk.)

c) *Az őrlés.* (A molnártól már előzetesen kértünk engedélyt a malom megtekintésére.) Gyermekek! Ha szépen megkérjük a molnár bácsit, megmutatja nekünk, hogyan lesz a búzából liszt? Kérjük meg! Menjünk be a malomba!

Mitől kelepel és zug a malom? Ott vannak a malomkövek, abban a kis kamrában. Figyeljete, a molnár bácsi most buzát önt fel. Hová öntötte? (Egy négyszögletes tölcsérbe.) Mi a neve ennek a tölcsérnek, molnár bácsi? (Garat.) Ahá! Emlékezzetek csak, milyen éneket tanultunk a múlt héten a molnárról? (A garat, a garat üresen jár.) Látjátok, ez a garat, ebbe öntik a buzát s ebből folyik azután a buza a malomkövek közé. Most megkérjük a molnár bácsit, mondja el és mutassa meg nekünk a buza útját ebben a malomban? Merre megy, mit csinálnak vele a kerekék? (A

garatból a gabona befolyik két nagy malomkő közé s azok zuzák össze a búzaszemet.) De kár, hogy nem láthatjuk azt is, hogyan őröli meg a két kő a búzát! (A molnár erre kinyit egy ajtócskát, amely a garat alsó részén van, mire látható lesz a két kerék is.) Nézzétek csak, gyerekek! Hát itt lesz a búzából liszt! A nagy malomkerék itt forgat két olyan malomkövet, mint az udvaron láttunk! Hogy forgatja, mutassátok a tenyeretekkel! Most tovább megyünk. Itt már folyik ki a finomra őrölt buza. Hogyan nevezzük ilyenkor a búzát? (Lisztnek.) Itt meg valami sötét színű liszt folyik ki, látjátok? Mi ez, molnár bácsi? (Korpa.) Miből lett a korpa? (A buza sötét maghéjából.) Fogjatok a tenyeretekbe búzát! Milyen a külseje? Harapijátok szét! Milyen belül? (Fehér.) Miből lesz a liszt? Miből a korpa? Itt meg egy rostáló készüléket látunk. Mire való ez, molnár bácsi? Ezek a gyerekek nagyon kíváncsiak ám, mindent tudni szeretnének! (Itt, ebben a szekrényben van egy szitálógép, amely különválogatja a finom lisztet és a durva korpát.) Vegyetek a kezetekbe lisztet! Most korpát a másikká! Dörzsöljétek meg az ujjatok hegyén mindkettőt! Mit éreztek? Melyik a finomabb? Most tegyük a lisztet és a korpát is ebbe a szitába. Milyen szita ez, gyerekek? (Nagyon finom rostú.) Mit gondoltok, melyik fog belőle kihullani, a liszt, vagy a korpa? Miért a liszt? (Az finomabb szemű.)

Van-e még valami mondanivalója, molnár bácsi, a mi részünkre? (A finom réteslisztet úgy készítik, hogy a búzát nem egy, hanem három-négyszer is átörlik a malomkövek között. Minden őrlés után finomabb lesz a liszt, a legfinomabból sütik a gazdasszonyok a kitünő rétest!) Most gyermekek köszönjük meg szépen a jó molnár bácsinak szívesességét, hogy megmutatta nekünk ezt az érdekes malmot és láttuk, hogyan lesz a gabonából liszt!

Részletösszefoglalás. (Hazafelé.) Most már mondd el, hogyan őröltette meg Jóska édesapja a gabonáját? A gabonát elvitte a malomba, ott a molnár felöntötte a garatra. Innen a gabona két nagy malomkő közé került. A két malomkő forgott és összezúzta a gabonát. Innen a szitálógépbe folyt a durván megőrölt liszt, ahol a rosta különválasztotta a korpát és a lisztet. Így lett a gabonából liszt!

III. Kapcsolás és begyakorlás. Mondd el, miből lesz ez a jó kenyér, amit magaddal hoztál! (Édesanyám lisztből sütötte.) Most már hosszú történetet tudnátok mondani arról, hogyan lesz és miből a kenyér. Mondd el, hogyan és miből készül a jó rétes és foszlós belül magyar-kalács? (A learatott búzát hazahordjuk, majd száradás után kicsépeljük.) Mivel csépelnek? Mi történik a gabonával? (Rostálás után a malomba kerül, ott a molnár megőröli.) Milyen utat tesz meg a gabona a malomban?

IV. Elmélyítés, munkára nevelés. a) Rajz. Megbeszélés szerint patakot, malomkövet és malmot rajzolunk.

b) Megrajzoljuk a búzaszem útját a vetéstől a kenyérig.
 c) Kézügyesség. Malomkövet mintázunk agyagból. Malomkereket is készítünk. (Hasított fapálcikákat középen kifurt burgonyába, vagy parafadugóba dugunk. A lyukon áthuzunk egy lúdtollszárat. A kerék már készen is van. Két kis bakra fektetett kötőtűn forog a kerék.)

d) Fogalmazás. Mit láttunk a pataknál? Hogyan lesz a gabonából liszt? címek alatt tollbamondást, esetleg kérdésekkel vezetett kis fogalmazást írunk.

e) Ének. A Tisza, a Duna zavarodik című ének.

Néhány megjegyzés a tanításhoz. A legújabb Tanterv egyenesen megkívánja, hogy amikor csak lehet, vigyük kirándulásra a gyermekeket s ezeket az alkalmakat használjuk fel az új ismeretek szerzésére. Természetesen az itt bemutatott kis tanítás csak vázlat, hiszen hiányzik belőle az élő gyermek, aki hirtelen felvetődő kíváncsiságával kérdez, sokszor olyat is, ami nincs terünkben, de amire mégis felelni kell. Ennek azonban egy előfeltétele van: engedjük megnyilvánulni a gyermek érdeklődését, vagyis ne hallgattassuk el, ha valamit kérdez. Nem is igazi kirándulás az, ahol a gyermekek szótlannul ballagnak tanítójuk után. Az igazi kiránduláson felszabadul a lélek, szabadon csapong a jókedv — mindkét részről! — s az iskola kötöttebb levegője feloldódik az élet szabadabb levegőjében. Ezért szükségesek és ezért megbecsülhetetlenek a jól rendezett kirándulások.

A beszéd- és értelemgyakorlat egyrészt hid a szülői ház és az iskola között, másrészt a legtöbb népiskolai tantárgynak közös gyökere. Tanításomban igyekeztem a gyermekeknek alkalmat adni

a tapasztalati anyagnak elsajátítására. (Igyekeztem olyan módszeres eljárást választani, amellyel az anyagot a gyermekek lehetőleg önállóan és cselekedve, a saját munkájukkal dolgozhassák fel.)

Tanításomban feltűnően kevés kérdést alkalmaztam. Kérdések helyett inkább felszólításokat alkalmaztam. (Miért? Beszélgetésünkben csak akkor intézünk egymáshoz kérdéseket, mikor valamit nem tudunk. Mennyire nem természetes mai tanítási alakunk! Milyen kevés természetes és lélektanilag helyes kérdést teszünk föl a gyermekeknek. Kérdéseink igen sokszor vizsgáztatások, feleltetések, ami a gyermek számára nehéz és unalmas. A tanító rendszerint olyan dolgokat kérdez, melyre a feleletet feltétlenül már előre tudja. Mindenképpen arra a leghelyesebb tanítási módra kell törekednünk, hogy maguk a gyermekek kérdezzenek nálunk mennél többet. De kívánhatjuk-e, hogy a gyermekek kérdezzenek, mikor magunk sem kérdezőnk mindig helyesen? Pedig a 3—6 éves gyermek tele van kérdéssel, állandó kérdéssel zaklatja szüleit. Miért nincs ez így az iskolában is? Mert a legtöbb iskolának —tisztelet a kivételnek — fegyelme azt kívánja, hogy a gyermek csak akkor feleljen, — amikor kérdezik!

Kaposi Károly.

KÖLTEMÉNYTÁRGYALÁS

III. osztály.

A füstbement terv

Előkészület. Tanításom pedagógiai céljául a gyermek lelkében ösztönszerűleg meglevő szeretet érzésének elmélyítését alapítom meg, melynek keretében a nevelőhatásokat esztétikai gyönyörködtetéssel is biztosítom. Ez utóbbi motivumául a szép tartalmat és a tanítás szép keretét jelölöm meg.

A tanításra való készülétem első mozzanata, hogy keresem a költemény alapgondolatát. A költő régen volt otthon. Szíve hazahuzza s hazafelé indul. Utközben, egy hasonló esetben mindnyájunk által érzett érzés fogja el s ezt az érzést a költőnél még mélyebbé teszi az édesanyja iránt érzett rendkívüli, csodálatos szeretete.

Ha valakit szeretteink közül meg akarunk örvendeztetni, nemcsak a megörvendeztetés tárgyával, hanem a módjával is foglalkozunk. És minél közelebből érdekel bennünket az a személy, akit meg akarunk örvendeztetni, annál nehezebben választjuk meg a megörvendeztetés módját. Bizony, sokáig töprengünk a dolgon.

Petőfi is töprengett. Ez a töprengése időben egymásután folyik le. Ezt ki kell éreznie a gyermeknek, ha azt akarjuk, hogy igazán *megérezze* azt a megoldást, amit Petőfi költeményében kifejez: a nagy szeretet, a nagy boldogság elvette a szavát. S ha ezt *igazán* átérzi a tanuló, akkor fogja megérteni a költemény címét: minden tervezgetés dugába dőlt, füstbe ment.

A vezetőgondolat alapján a *tanítás menetét* következőképpen állapítom meg.

I. Előkészítés. a) Hangulatkeltés. A költemény tárgyalásához szükséges hangulatot megteremttem. A költemény középpontjában a költő áll ugyan, azért mégis a gyermekek szubjektív érzéséből indulok ki. Észrevétem a szeretetet, mint hatalmas kapcsolatot, amely az emberek millióit összekapcsolja s minél közelebb áll hozzánk az illető egyén, a szeretet keretében szűkebb, de tartalmában gazdagabb lesz s megjelenik a szülő iránti szeretet, melyből kiemelkedik az édesanya iránt érzett szeretet.

A gyermek szubjektív érzéséből kiindulva, el kell érkeznem a tőle távolabb álló költő érzéséhez s hogy ezt megkönnyítsem, áthidalásképpen bekapcsolom saját érzésemet, mint aki a gyermek és a költő között állok.

b) Athajlás a költeményre. A költő bemutatása. Ezen előzmények után megértem a helyzet arra, hogy megjelentessem a költőt, kinek egyéniségéből, különösen az édesanyja iránt érzett nagy szeretetet vétetem észre. Mit érezhetett a költő, mikor el kellett hagynia szülői otthonát s mit érezhetett akkor, mikor hazafelé menvén, képzeletében már maga előtt látta azt a reszketőkaru, jóságos tekintetű öreg asszonyt.

c) Célkitűzés megtételére ebben a pillanatban kínálkozik a legjobb alkalom.

II. Tárgyalás. a) A költemény bemutatása. (A költeményt a tanulóknak elszavalom.)

b) A költeményt párbeszédes alakban tárgyalom. A tárgyalást két részre osztom. Az első rész a töprengés, a második a megoldás. A töprengést, mint drámai cselekvést fogom megjeleníteni, hogy annál jobban átérezzék a második részben kialakult megoldást.

c) Ezután áttérek a *költemény címének megértetésére*. A legtöbb költemény címe már magyarázója a költemény tartalmának. Ilyen esetben előbb értetem meg a címet s csak azután tárgyalom a költeményt. E költeménynél azonban fordított a helyzet. Itt a költemény tartalma magyarázza a címet.

III. Begyakorlás. A már megismert költeményt több gyermekkel szépen átérezve elolvastatom, mely után

b) a költemény szépségeit vizsgálom az esztétikai gyönyörködtetés fokozása céljából.

c) Erkölcsei elmélyítés, mely egy közmondásban fejezhető ki: „Mindenütt jó, de legjobb otthon.”

Tanítás

I. a) Kivel szeretsz játszani Gyurka? És te? Miért szerettek ti együtt játszani? (Mert szeretjük egymást.) Helyesen mondtad. És ha én azt kérdelem most, hogy *mi* köt össze benneteket, mit felelnél? (A szeretet.) Igen szépen mondtad! Most nevezzed meg azokat, akiket szeretsz! Így is kell! A jó Isten is azt parancsolta, hogy mindenkit szeressünk. Milyen szeretetnek neveztétek ezt, mikor a hittanban tanultatok róla? (Felebaráti szeretet.) De neveztétek meg, hogy kik azok, akiket mégis csak jobban szerettek, mint felebarátaitokat, akiket legjobban szerettek az egész világon! (Szüleinket.) Ugy van! A jó édesapát és a jó édesanyát. Nagyon szereted őket? (Nagyon, nagyon.) Tudom, amikor hazamegy az iskolából, milyen jól esik, mikor odahúzódol az édesanyád szoknyájához (tervszerűen az édesanyjára terelem a szót), azután felnézel reá, kezét csókolsz és talán mondasz is valamit?! (De jó itt, édesanyám mellett!) Bizony gyermekeim, addig vagytok igazán boldogok, amíg a jó édesanyátok örökdik fölöttetek. Amikor éhes vagy? (A jó édesanya ad enni.) Amikor tiszta ruha kell? (A jó édesanya ad.) Amikor beteg vagy, az arcod tüzes, lázad van? (A jó édesanya ápol.) Ott ül bizony, ha kell, egész éjjel az ágyatok mellett, tüzes arcotokat jóságos kezével megsimogatja. (Akkor már úgy érezzük magunkat, mintha jobban lennénk.) A jó édesanyának még a kezenyoma is gyógyít. S ha távol vagytok édesanyátoktól? Ki volt már távol? Hol voltál? És ott rosszul bántak veled? Hát akkor miért mondd, hogy rossz, amikor távol vagy az édesanyádtól? És mit éreztél, mikor eljött az óra és hazaindultál? (Olyan izgatott voltam.) Miért? (Örömben.) Kire gondoltál mindig? (Édesanyámra.) És a vasúton nyugodt voltál? (Mindig kinéztem az ablakon, hogy mikor érünk már haza.) Gyorsan mult az idő? (Olyan lassan.) S mindez miért volt így? (Mert nagyon vágyódtam már édesanyám után.)

De vajjon csak addig szeretitek édesanyátokat, míg kicsik vagytok? Mig gondoz benneteket? Bizony ugy van! Nézzétek, én már nem vagyok gyerek. Már a hajamba beleszótt ezüst szálait az idő s az én édesanyám, még hála a jó Istennek, él! Messze van tőlem! Megszállott területen. Ott lakik egy kis házban. S hány-szor gondolok én arra a kis házra! Hány-szor látom képzeletben magam előtt, amint annak a kis háznak a konyhájából ki-bejár egy fehérhaju, jóságos nézésű öreg asszonyka. Az én drága édesanyám! Minden évben felkeresem egyszer és lemegyek hozzá látogatóba. Az az én legboldogabb napom! Már napokkal az elindulás előtt izgatott vagyok. Alig várom az indulás napját! S amikor elindult a vonat, olyan lassan megy! *Igazán* lassan? (Nem, csak úgy érezzük.) Miért? S miért van ez a vágyódás?

b) Egy ismerősötök nevét emlitem. *Petőfi Sándor!* (Hires költő volt!) Honnan tudod? Melyik költeményét ismered? Örülök,

hogy emlékszel reá. Mire figyelmezteti Petőfi az Anyám tyukja című versében a tyukot? Milyen kedves gondoskodás, még a tyukkal is szóba áll, csakhogy az édesanyjának jó dolga legyen! Hát mikor azt mondja Petőfi:

„Hejh édes szüleimék, gazdagodjam meg csak,
Akkor hiszem Istenem, nem panaszkodnak!”

Hát ebben mit ígér az édesanyjának? Petőfi nem közönséges ember volt. Gyönyörű verseket tudott írni! Hazáját annyira szerette, hogy, mint tudjátok, a csatába ment érte harcolni s ott esett el a harc téren. Mindnyájan csodálattal gondolhatunk Petőfire. S tudjátok-e, én mégis miért csodálom legjobban? Azért, hogy olyan végtelenül szerette édesanyját. Amit ő ír az édesanyjáról, abból csak úgy sugárzik ki az édesanya iránt érzett nagy szeretet! Itt van Petőfi arcképe! (Szemléltetem.) Itt is hagyom, maradjon köztünk, mikor róla beszélünk.

Akkor volt boldog, mikor otthon volt, édesanyja mellett. De hát senki sem maradhat örökké a szülői házban. Én is elmentem, egyszer majd ti is el fogtok menni hazulról s csak látogatóba jártok majd haza! Petőfi is így volt. Neki is el kellett távoznia hazulról, — kenyeret ment keresni. Képzelteritek, milyen szomorú volt az elválás! Bizonyosan sirt szegény! Hát még az édesanyja! Dehát meg kellett lenni! Egy évig, két évig, talán még több ideig sem mehetett haza, bármennyire vágyódott is. Egyszer azután úgy fordult a sors, hogy hazamehet! *Haza mehet!* Megláthatja édesanyját, azt az áldottszívű, jó édesanyát! Képzelteritek Petőfi boldogságát, meg izgatottságát! Nem is fogja megírni haza! Hadd legyen meglepetés! Alig várta már az indulás napját, mikor végre kocsira ülhetett. S hogy mit érzett utközben s hogy hogyan sikerült a meglepetés, arról egy gyönyörű költeményben számol be, hallgassátok, elmondom.

II. a) A költeményt a gyermekek előtt elszavalom.

b) Tetszett a költemény? Mi tetszett benne? Mi történt Petőfivel? S utközben mit csinált? S mi volt ennek az oka? Szinte látom magam előtt, amint Petőfi ül a kocsin. Türelmetlen! Feláll! Leül! Megint feláll, nézi, messze vannak-e még hazulról! Közben gondolkodik. Töpreng. Mit mondjon majd édesanyjának, mikor váratlanul meglátja? Talán azt mondja: „Édesanyám, megjöttem!” Nem! Ez nem elég meleg! Vagy talán ezt mondja: „Itt vagyok, édes jó anyám! Öleljen meg!” Nem, ez sem elég jó! Talán ezt!? Talán azt!? S mikor betoppant a kis szobába... Ugy csügögt édesanyján... (mint a gyümölcs a fán...) Mi vette el a szavát? (A nagy öröm, a szeretet.)

c) Milyen különös címet adott Petőfi a költeménynek: „Füstbe ment terv.” Mit csinált hazamenet közben? S amikor hazaért? Mit csinált a terve? Mintha elégette volna, mintha... füstbe ment volna. Ha valamilyen tervünk nem sikerül, mit mon-

dunk? (Füstbe ment.) Történt-e már veletek valami olyan eset, hogy nem sikerült a tervetek.

III. a) Most ti fogjátok elolvasni ezt a gyönyörű költeményt. Ugy olvassátok, mintha ti volnátok — Petőfi. A hangotokból érezzem, mikor töprengtek és érezzem azt a nagy örömet, ami elveszi az ember szavát.

b) Igen szépen olvastátok! Láttam, hogy gyönyörködtetek olvasás közben. Miért gyönyörködtetek? Már egyszer kérdeztem, hogy miért tetszik nektek olyan nagyon ez a kis vers? Miért? Tehát tetszett a költemény *tartalma*. Hát még miért tetszik? (Olyan szépen írta le Petőfi.) Ugy, ugy! Jól észrevetted! Például melyik rész tetszik neked nagyon? Te ugyanezt így mondtad volna? Neked melyik része tetszik legjobban? S miért mondta Petőfi ugy?

c) Milyen is az ember természete! Egyiktök az óra elején elmesélte, hogy egy hónapig a nénikéjénél volt. Jól érezted magad ott? És mégis? Én is itt lakom veletek egy községben, hála Istennek, jó dolgom van. És mégis?! (Vágyódom az édesanyámhoz.) Petőfi is... (Vágyódott az édesanyjához.) Mindenütt jó, de legjobb otthon!

ÉNEK

IV osztály.

A tanítás tárgya: Reménykedés c. dal

A tanítás vázlata.

I. Kapcsoló ismétlés. A rétháti faluvégén című dal és a hozzá tartozó gyakorlatok.

II. Hangulatkeltés. Miért busul most a magyar? Mi történt szép hazánkkal?

Célkitűzés: Szeretnétek-e megtanulni egy szép dalt, amelyben reménykedés van?

III. A dal feldolgozása.

1. A dal szövegének megértetése, betanulása.
2. A szöveg ritmikus letapsolása, ütemezéssel.
3. A hangjegyek letapsolása, ütemezéssel.
4. Hangtálaltatás azokban a hangközökben, amelyek a dalban előfordulnak.
5. A dal hangjainak eléneklése a) ritmus nélkül, b) ritmussal.
6. A szöveg társítása a dallammal.

IV. A szép ének megbeszélése.

1. A tanító előéneklése.
2. A gyermekek éneklése harmonium kíséréte mellett.
3. Gyakorlatok képzése, éneklése.

Tanítás.

I. Kapcsoló ismétlés. Melyik énekot tanultuk utoljára? (A rétháti faluvégén.) Énekeljük el és ütemezzünk hozzá! (A harmoniumon bevezetem őket a hangnembe és megadom a hangot.) Hogyan fogunk ütemezni? Egy ütemet előre! Rajta! 1, 2, 3. (Éneklük kíséret nélkül.) Most szépen, színezve énekeljük el, én majd kísérlek benneteket a harmoniumon. (Éneklés kísérettel.) Hát az utána következő gyakorlatokat is el tudnátok énekelni? (Egyesekkel elénekeltetem ütemezéssel.)

II. Hangulatkeltés. FigyeljeteK ide! Miért élünk most szomorú időket? Kik szenvednek legtöbbet magyar testvéreink közül? (Azok, akik megszállott területen élnek.) Miért? Énekelhetnek ők most ott szép magyar dalokat? Hát a magyar imádságot, a Himnuszot énekelhetik-e? Bizony, ez mindnyájunknak fáj nagyon, azoknak is, akik elszakadtunk most tőlük, de mindnyájunk szívében él valami, ami nem enged elcsüggedni bennünket. Mi az? (A reménység.) Ugy van! A remény éltet bennünket, mert tudjuk és hisszük, hogy még egy szebb, boldogabb jövőben lesz része Magyarországnak! Így is mondhatnánk: Majd ha ránk süt még egyszer valahára az örömnnek fénysugára.

Célkitűzés. Szeretnétek-e megtanulni egy szép dalt, amivel otthon még édes szüleiteket is felvidíthatnátok. Nézzétek csak, én már fel is írtam a táblára ennek a szép dalnak a szövegét. Tanuljuk meg!

III. A dal feldolgozása.

1. A dal szövegének megértetése, betanulása. Olvassuk el a szövegét!

nem jár   fönn   a   nap   az   é-   gen   Majd ránk
 min- dig   csak   gyász   kön-   tő-   se-   ben

süt még egy- szer va- la- há- ra Az ö- römnek fénysu- gá- ra.

„Nem jár fönn a nap az égen,
 Mindig csak gyász köntösében.
 Majd ránk süt még egyszer valahára
 Az örömnnek fénysugára.“

(Az elolvasztás után megérttetem a gyermekekkel, hogy ez képes kifejezés; vagyis, ha szomorúak vagyunk, mindent olyan-
 nak látunk, még a napot sem látjuk fejünk fölött olyan fényesen
 ragyogni, mint máskor.) Olvasd el még egyszer! Olvassuk el
 most mindnyájan! Ki tudná úgy elmondani, hogy nem néz a
 táblára? (Egy-két tanulóval elmondatom.)

2. Most pedig tapsoljuk ki a szövegét! Milyen méretű han-
 gok vannak az első és második ütemben? (Mind egyméretűek.)

Hát a harmadik ütemben? (Két félméretű, egy egyméretű.) Hogyan fogjátok ezt tapsolni? (Két rövidebbet, egy hosszabbat.) Mutassátok meg! A negyedik ütemben milyen méretű hangok vannak? (Egyméretű és egy egyméretű szünet.) Mit fogtok a szünetnél tenni? Melyik ütemnél fogtok vigyázni? (Ugyanígy letapsoltatom a következő szöveget, mivel az ismétlése ennek.)

A következő három ütemben milyen méretűek vannak? Tapsoljuk le! (Ha esetleg rosszul megy, ismételtetem.) Most tapsoljuk le az ismétlőjelig még egyszer! Most próbáljunk ütemezni! Mi van előírva? (2.) Mit jelent? (Két ütemezéssel mérjük az ütemet.) Hogy ütemezzünk kettőt? (Le, föl!) Mutassátok! Szintén részenként leütemeztetem, azután az egészet.

3. Most már olvassuk le a hangjegyeket! Milyen két hang van az első ütemben? (c, h.) Menjünk tovább! Most egy új dologhoz értünk! Melyik mély hangot tanuljátok utoljára? (a-t.) Hová irtátok az a-t? (Második alsó segédvonalra.) Egy még ennél is mélyebb hangnak mi lesz a neve? (g.) Hová írjuk ezt, ha mélyebb az a-nál? (Felíratom egy gyermekkel a táblára.) Próbáljuk énekelni! (Énekeltetem velük a c-től lefelé a g-ig s egypárszor a g-t.) Most olvassuk tovább a hangjegyeket!

Ütemezzük le a hangjegyeket! Most mondjuk a hangjegyek neveit! (Ha a szövegnél nehezen ment volna a ritmus, akkor előbb a hangjegyeket is letapsoltatom, de ha nem nehéz, elég az ütemezés is.)

4. Hangtalálás. Most, mielőtt énekelnénk, keressük előbb a hangokat! Gyorsan leírom a táblára ezeket a hangokat: a, g, f, e, d, c, h, a, g.

Megadom a c-t (harmoniumon), ezuttal es z-re lesz transzponálva. Egy pálcával a hangokra mutatok s a gyermekek próbálgatják leénekelni. (Lehetőleg úgy válogatom össze a hangokat, hogy a dalban előforduló hanglépéseket és ugrásokat gyakoroljuk, hogy a dal leéneklése könnyebben menjen.)

5. Jól van gyermekek! Most pedig nézzetek a táblára s próbáljátok leénekelni a hangokat, ütemezés nélkül. (Próbáltatom az egész osztállyal, azután egyesekkel. Most pedig ütemezzünk hozzá!)

6. Most pedig végre énekeljük hozzá a szöveget is! Próbáljuk mindjárt ütemezve énekelni! (Néhányszor elénekeltetem az egész osztállyal.) Ki tudná ezt egyedül elénekelni! (Néhányszor elénekeltetem, míg a többi pihen.)

IV. Szép éneklés.

Most lássuk, hogyan kell ezt a dalt szépen énekelni! Vigyázunk az előírással! (Megbeszéljük a dal színezését, előadás módját.) Ilyenformán énekeljük, figyeljétek ide!

1. Elénekelem harmonium kíséret mellett.

2. Próbáljátok most ti is ilyenformán énekelni. (Kisérem az egész dalt egy bővített másoddal feljebb transzponálva.) Jól begyakoroljuk, mivel ez a fő része az egész tanításnak. (Olykor

egyeseket is énekeltetek, különösen akkor, ha az egész osztály már fáradt, azután állva is énekelnek. Itt a szép éneklésnél már nem szükséges az ütemezés. Közben figyelmeztetem a gyermekeket, a helyes lélegzetvételre és hangkiejtésre.)

V. Gyakorlatok éneklése.

(Mivel olyan gyakorlatokat vettem, amelyek a tanulók könyvében nincsenek meg, azért gyorsan leírom ezeket a táblára. A negyed hangközugrást le és föl, valamint a lapról való olvasást akarom gyakoroltatni.)

(A gyakorlat: negyed értékű alsó c, h, a, g, majd fél értékű c, g, g, c, negyed értékű d, c, h, a, majd félértékű d, a a, d, negyed értékű e, d, c, h, majd félértékű e, h, h, e.)

Olvassátok le a hangokat! Ütemezzük el! Mi van előírva? (4.) Mit jelent? Hogyan ütemezzünk négyet? Ütemezzünk és mondjuk hozzá a hangok neveit! Most próbáljuk leénekelni, mindjárt ütemezéssel. (Egyesek, majd az egész osztály.)

Sok dalt tanultatok már, gyermekek? Hát melyiket szeretnétek elénekelni? Énekeljük el! (Harmonium kísérettel.) (Ezután ismét visszatérünk a tanult dalra.) Most énekeljük el még egyszer a Reménykedést, élénken, vígan. Örüljünk s reméljünk, hogy — mint a dal mondja — „majd ránk süt még egyszer valahára, az örömmek fénysugára, amikor leomlanak a trianoni csuf határok és összeölelkezünk mindnyájan, akik a Kárpátok medencéjében magyarok vagyunk!”

Szabó Betta.

Nyelvi magyarázatok

Az alárendelt mondat

V.—VI. osztály

Előkészület

Tanításom célja az, hogy a tanulókkal e két tényt vétessem észre: a) alkalmas mondatokból kivethetnek egy mondatrészt s azt mondat alakjában fejezhetik ki; b) amilyen mondatrészt kiemeltünk, olyan lesz a mellékmondat. Ebből azután megértetem a fő és mellékmondat között lévő függő, vagy alárendelt viszonyt.

Tanításomat megelőzően már több ízben észrevétem, hogy gondolatainkat gyakran csak összetett mondat alakjában fejezhetjük ki s hogy az összetett mondat több mondattagból áll. Ennek felujtása lesz a kapcsoló ismétlés, melynek nyomán világosan kitűzhetem tanításom célját: hogyan származik az összetett mondat?

A tanításomhoz mondatalkottatás helyett kész példákat választok. Teszem ezt azért, mert míg sok esetben a mondatalko-

tás egyenesen hozzájárul a világosabb megértéshez, addig az ezen tanítás megértéséhez szükséges tömör példák megszerkesztése az erőltetettséggel látszatát kelti föl. Közmondások köréből választom tehát a szükséges mondatokat.

A mondatokat külön-külön elemezve kiemeltetem az illető mondatrészt s mellékmondat alakjában fejeztetem ki. A kiemelésnél s az új mondatalkotásnál mindig *tartalmi* szempontok szerint járok el s csak ezek után következnek az *alaki* szempontok. Az első mondatból kiemeltetem az alanyt, a másodikból az időhatározót, a harmadikból a tárgyat s e három példa analógiának is elegendő annak megértéséhez, hogy bármely mondatrész kivethető s így mondattá alakítható *anélkül, hogy értelme változnék* s amilyen mondatrészt kiemeltem, olyan lesz a mellékmondat. Ezt követheti az alaki szempontból való vizsgálat, a mondatok elválasztása, a kötőszók. (Azt észrevétni, hogy a kiemelt mondatrész az új mondatban állítmányként szerepel, a népiskolában szükségtelen.)

Ezután következik a fő- és mellékmondat elnevezés s a két mondat egymáshoz való viszonyának megvizsgálása. A begyakorláskor alkalmat adunk arra, hogy a tanuló kész példákon gyakorolja úgy a mellékmondat alkotását, valamint a két mondatnak összevonását is. Itt aztán alkalmunk van észrevétni, hogy gondolatainkat akárhányszor *sokkal világosabban fejezhetjük ki fő- és mellékmondat alakjában*, mert az egy mondatba való beleerőszakolás a beszédet nehézkesé teszi.

A tanítás után előzetes megbeszélés alapján gyakorlat céljából írásbeli feladatot adok.

Vázlat:

I. Előkészítés.

- a) Kapcsoló ismétlés.
- b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás.

- a) A példamondatok megértetése.
- b) A mondatrészeknek új mondattá való átalakítása:
  1. alany,
  2. tárgy,
  3. időhatározó.
- c) A főmondat, mellékmondat:
  1. tartalmi szempontból,
  2. alaki szempontból.
- d) Alárendelt viszony megértése és elnevezése.

III. Begyakorlás.

- a) Összefoglalás.
- b) Példákra való gyakoroltatás.
- c) Előzetes megbeszélés alapján írásbeli dolgozat.

Tanítás.

I. a) Beszéd közben milyen mondatokat használunk? Melyik az egyszerű mondat? Melyik a bővített mondat? Melyik az összetett mondat?

b) Célkitűzés: Ma arról tanulunk, hogyan keletkezik az összetett mondat, sőt mi magunk is alkotunk ilyen összetett mondatokat!

II. a) Mit szoktam én a későnjövőőknek mondani? (Ki korán kel, aranyat lel.) Mit mondok az olyan gyermeknek, aki a munkáját hamar megcsinálta? de nem rendesen? (Hamar munka ritkán jó.) Mik ezek? (Közmondások.) Miért használjuk mi beszéd közben ezeket a közmondásokat? (Mert sok igazság van bennük röviden, tömören.) Mondok én még néhány ilyen közmondást. Megtörténik az nemcsak veletek, hanem velem is, hogy munka közben véletlenül valami hibát követek el. Vajjon okos ember volnék-e, ha más alkalommal *ugyanazt* a hibát követném el? Abban a pillanatban észrevénem s azt mondanám: Okos nem ütközik kétszer egy kőbe! Irjátok le ezt a közmondást az irkátokba! (Én a táblára írom, vagy íratom.)

Sokszor látom, amint játék közben összevesztek egymással. Egyik sem enged a másiknak. Ha az egyik gorombán szól, a másik még durvábban válaszol. Pedig higgyétek el, szép szóval sokkal többre mehet mindenki, mint durvasággal. Van rá egy közmondás is: Szép szó az ellenséget is kibékíti. Irjuk le ezt is! (A két mondat között az alkotandó új mondat részére maradjon üres hely.)

Előfordul köztetek is, hogy valamelyik gyermek, mikor pl. számtani feladatot kell készíteni, elbáméskodik, nézelődik s amikor hallja az óra végén a csengőt, akkor kezd neki a munkának — mikor már késő! Olyan, mint a rossz kocsis, aki akkor kezdi etetni a lovait, mikor már indulni kellene. Az ilyenekre mondják azt: „Ne atrakolj induláskor“. (Leíratom ezt is.)

Mit irtunk föl? (Közmondásokat.) Olvasd el mindegyiket s magyarázd meg, mikor használhatod beszéd közben. (Tehát a beszédet vizsgálom s ezért az értelemmel teljesen tisztában kell lenni.)

b) 1. Foglalkozzunk mindegyikkel külön-külön.

Okos ember nem ütközik kétszer egy kőbe.

Milyen ez a mondat? (Bővített.) Keressük ki a fő- és bővítő részeket! (Elemeztetem.) Az óra elején azt mondtam, hogy megtanuljuk, hogyan keletkezik az összetett mondat. *Most ebből az egy mondatból fogunk két mondatot csinálni.* (Részletcélkitűzés.)

Kiről beszéltünk ebben a mondatban? (Az okosról.) Milyen mondatrész ez? (Alany.) Huzzátok alá s irjátok fölébe. (A táblán is csinálom.) Most vegyük ki ezt az alanyt s alkossunk belőle egy új mondatot! Tegyük az alanyt zárójelke s olvassátok,

mi marad ott a mondatból! (— nem ütközik kétszer egy kőbe.) Ki? (Az, aki okos.)

Mondd ki most ebben az alakban a mondatot! (Nem ütközik kétszer egy kőbe az, aki okos.) Irjátok le kérdésével együtt arra a helyre, amit a mondat alatt üresen hagyatok! (A táblán is!) Változott-e a mondat értelme? (Nem.) Csak mije változott? (Az alakja.) Amit az előbb egy mondatban fejeztünk ki, azt most két mondatban, tehát összetett mondat alakjában mondtuk ki, de ne feledjétek, hogy a *jelentése, az értelme nem változott.*

2. Alkossunk most a második mondatból összetett mondatot! (Részletcélkitűzés.)

(Az eljárás teljesen ugyanaz, mint az előbbi esetben, csak-hogy itt a mondat tárgyát emeltetem ki s így alkottatom a következő összetett mondatot):

Szép szó azt is kibékíti, aki ellenség.

2. Alkossunk most a második mondatból összetett mondatot! (Ez esetben az időhatározót emeltetjük ki s alkotjuk a következő összetett mondatot):

Ne abrakolj akkor, amikor indulsz.

A mondatok átalakítása után a tábla és a tanulók irkájának ez a képe lesz:

Alany.

I. (*Okos*) nem ütközik kétszer egy kőbe.

Nem ütközik kétszer egy kőbe az, (ki?) aki okos.

Tárgy.

II. Szép szó az (*ellenséget*) is kibékíti.

Szép szó azt is kibékíti, (kit?) aki ellenség.

III. Időhatározó.

Ne abrakolj (*induláskor*).

Ne abrakolj akkor, (*mikor?*) amikor indulsz.

Ha kétség merülne fel aziránt, hogy csakugyan két-két mondat származott, a mondatok értelmére való hivatkozáson kívül mindegyikben megkeresztetjük az alanyt s állitmányt is, mint amelyeknek jelenléte bizonyítéka annak, hogy mondatok keletkeztek s nem csupán az illető mondatrész helye változott meg.

Ime, gyermekek, három példán is láttuk, hogyan alkothattunk egy mondatból kettőt, vagyis összetett mondatot! Ki tudná elmondani hogyan? (A bővített mondatból kivettük az alanyt, a tárgyat, az időhatározót s abból csináltuk az új mondatot.) Mit gondoltok, vajjon csak ezeket a mondatrészeket lehet kiemelni? Jegyezzétek meg, hogy minden mondatrészt (tehát az állitmányt is!) kiemelhetjük s új mondattá alakíthatjuk. Hanem már most azt vizsgáljuk meg, milyen mondat az, ami ott maradt s milyen az, amit alkottunk a kivett mondatrész helyébe? (Részletcélkitűzés.)

c) 1. Vizsgáljuk meg az első mondatpárt!

Alany.

I. (Okos) nem ütközik kétszer egy kőbe.

Nem ütközik kétszer egy kőbe az, (ki?) aki okos.

Mi történt itt a mondat alanyával? (Kivettük.) Olvasd el csak azt, ami ott maradt. (Nem ütközik kétszer egy kőbe.) Ha én csak ennyit mondanék: Nem ütközik kétszer egy kőbe, — nem volnál valamire kíváncsi? (Ki?) Tehát melyik mondat az, amelyik kiegészíti az értelmét? (A második.) De azt honnan kaptuk? (Az elsőből.) Jegyezzétek meg! *Amelyik mondatból kivettük a mondatrészt, abban van a főgondolat, az a főmondat. Amit a kivett mondatrészből alkottunk, ami a főmondat értelmét kiegészíti, a mellékmondat.* Melyik a főmondat az első összetett mondatban? a másodikban? a harmadikban? Melyik a mellékmondat az első összetett mondatban? a másodikban? a harmadikban? Gyermekek! A mellékmondatoknak nevet is adhatunk ám! (Részletcélkitűzés.) Mit emeltünk ki az első összetett mondatból? (Az alanyt.) Tehát a mellékmondat tulajdonképpen mi helyett van? (Az alany helyett.) Hát akkor milyen nevet tudnánk adni ennek a mellékmondatnak? (Alanyi mellékmondat.) A második mondatból a tárgyat vettük ki, milyen nevet adhatnánk ennek a mellékmondatnak? (Tárgyi mellékmondat.) A harmadiknak? (Időhatározói mellékmondat.) Hát ha jelzőt emelünk ki? (Jelzői mellékmondat.) És ha állitmányt emelünk ki? (Állitmányi mellékmondat.) Ki tudja megmondani, hogy a mellékmondatot mindig hogyan nevezzük? (Amilyen mondatrészből alkottuk.) Minden fajtájú mellékmondatról külön fogunk majd tanulni.

2. Alaki szempont. Vizsgáljuk még tovább az összetett mondatot. Mi választja el a főmondatot a mellékmondattól? (Vessző.) Mi kapcsolja őket össze? (Aki, amikor.) Ezekről a szavakról később fogunk tanulni.

Azt már tudjátok, hogyan keletkezik a mellékmondat. Most tanuljuk meg azt, hogy miről ismerjük meg könnyen a főmondatot és a mellékmondatot? (Részletcélkitűzés.) Mindegyik összetett mondatot megvizsgáltatom alaki szempontból, t. i. azt, melyik mondatra tesszük fel a kérdést s melyik felel rá. Ennek alapján két eredményt állapíthatunk meg: 1. amelyik mondatnál kérdezzünk, az a *főmondat*; 2. amelyik mondatrész kérdésére felel a mellékmondat, az lesz a neve. Pl. alanyi, tárgyi, időhatározói, jelzői, állitmányi stb. mellékmondat. Ezzel kapcsolatban azt is észrevétetjük, hogy a fő- és mellékmondatot a *helyéről* nem lehet felismerni. Tekintve ugyanis, hogy az alárendelt mondatokban a főmondat legtöbbször elől áll, mint a mi három példánkban is, a gyermek könnyen azt gondolhatná, hogy mindig az a főmondat, amely elől áll

d) Vizsgáljuk meg már most azt, hogy a fő- és mellékmondat hogyan áll egymás mellett, vagy, ahogy mondani szoktuk, milyen viszonyban van egymással? (Részletcélkitűzés.)

A „viszony“ megértetése. Parancsol-e neked a szomszédod?

(Nem.) Hát te öneki? (Nem.) Tehát függtök-e egymástól? vagy független viszonyban vagytok? (Független viszonyban.) Vizsgáljuk most meg az én és a te közötted levő viszonyt. Milyen viszony van kettőnk között? (Függő.) Melyik függ a másiktól? Melyik kettőnk közül a fő? Teheted-e az iskolában azt, amit akarsz? Csak mit? Tehát a te akaratod az én akaratomnak alá van rendelve. Azért a köztünk levő viszonyt *alárendelt viszony*nak nevezük. Az iskolában tehát hányféle viszony van? (A gyermekek között mellérendelt, a gyermekek és a tanító bácsi között alárendelt a viszony.) Most már értitek-e a *viszony* szót? Most tehát megvizsgálhatjuk már azt is, milyen a viszony a fő- és mellékmondat között. (Részletcélkitűzés.)

Miből is származik a mellékmondat? (A főmondat egy részéből.) Azt is tanultuk már, hogy a mellékmondatnak tulajdonképpen mi a célja? (Magyarázza a főmondat értelmét.) A főgonddal azonban melyik mondatban van? (A főmondatban.) Sőt a mellékmondatot igen gyakran vissza is tehetjük a főmondatba. Hát akkor vajjon egyenlő értékű-e ez a két mondat? Milyen viszony lehetséges a fő- és mellékmondat között? (Függő.) És pedig melyik függ a másiktól? (A mellékmondat a főmondattól.) A függő viszonyt másképen is meg tudjátok nevezni? (Alárendelt viszony.) *A fő- és mellékmondatokból álló összetett mondatokat alárendelt mondatoknak nevezzük.*

III. a) Milyen mondatokról tanultunk? (Alárendelt.) Az alárendelt mondatokban milyen mondatok vannak? (Fő- és mellékmondatok.) Hogyan származik a mellékmondat? Hányféle mellékmondat van? Miről ismerjük meg könnyen a fő- és mellékmondatot? (Kérdés-ráfelelés.) A fő- és mellékmondatok között milyen viszony van?

b) Lássuk már most, hogy az alárendelt mondatokat felismeritek-e az olvasmányban s meg tudjátok-e vizsgálni? (Már tárgyalt olvasmányok mondatait vizsgáljuk.)

c) Házi feladat. Három alárendelt mondat leírása és megjelölése, milyen a mellékmondat.

(—)

Megnyitó beszéd karácsonyfa ünnepélyre

Meleg szeretettel üdvözlöm a megjelent kedves közönséget, felnőttet, gyermeket, ajándékozót és ajándékot várót egyformán.

Karácsony az egész világon általános örömnapp. Mennyi öröm, boldogság fűződik karácsony estéjéhez, amikor az édes kis Jézus ragyogó fényzőnben leereszkedik a csillagragyogású égi mezőkről, hogy angyalkáival lehozza a szeretetet, a vidám boldogságot, a békét, hogy a mai szomorú, küzdelmes, nyomoruságos világba, legalább néhány napra, derűt, megnyugvást varázsoljon. De jó lenne, ha valóra válna Szabolcska Mihály mondása: „*Bár karácsony lenne mindig!*“ De szép lenne, ha a karácsonyi szeretet, béke megvalósulna, állandósulna, ha nemcsak ideig-óráig pihennének el a gyűlölködő, meg nem értő, egymást bántó szavak, cselekedetek, hanem egész életünket áthatná a tiszta szeretet lángja. A mi szerencsétlen, boldogtalan korunk elsősorban a *szeretet* után *sóvárog!* Szeretet, megértés kell minden szívnek, akár gazdag, akár szegény. Szeretet legyen minden szívben, szeretet legyen a család tagjai közt, szeretet a falu és város közt, szeretet az egész állami életben. Sőt szeretet legyen a vallások között is. Mily gyorsan megjavulna az egész világon az élet, ha a karácsonyi szeretet uralkodna mindég, mindenben, minden szívben! E rövid szó: „*Karácsony*“, oly sok édes reményt takar, annyi szép emléket idéz fel nekünk, akik még a békeévek, szép, derűs karácsonyait ismertük. Valami csodálatos varázs van a karácsony ünnepében, melyet magyarázni, bizonyítani nem lehet, csupán átélni, átérezni, felfogni. Minden baj, bánat, nélkülözés, szenvedés megszűnne, ha mindég ez a mély, nagy szeretet uralkodna az emberek szívében, mely ilyenkor karácsonytájt, még a legridegebb embert is megindítja és a lelkekben édes elhatározást ébreszt: „Örömet szerezni, vagy legalább is könnyeket törölni!“

Ez a könnyeket letörölni akaró krisztusi szeretet hozott ma össze bennünket. A tehetősebb meglátta a szegény szemében az el nem mondott sóhaj, kérést: Emberek, adjatok, amit Isten adott!

Meghatóan mondja ezt el *Tábori Piroska*:

*Ünnepeljétek meg szépen e szép napot!
Ne legyen ma árva a nagy föld kerekén!
Ne legyen elhagyott és ne legyen szegény!
Lélek szép virága: jóság és szeretet,
Töröljétek le ma a hulló könnyeket!
Jósággal vessetek igaz békemagot.
Adjatok, adjatok, amit Isten adott!*

Krisztus tanítását ismerő és követő jó lelkek meghallották

e néma kéréseket, megnyitották szívüket, erszényüket és sok szívet, hasznosat összegyűjtve, megvarrva, eljuttatták ide, a ragyogó karácsonyfa alá, hogy sok-sok elszomorodott, elhagyott, reményét vesztett léleknek derűt, megnyugvást varázsoljanak a szívébe. Hiszem, sőt tudom, hogy ma itt nincs elégedetlen, szomorú szív. Boldogok, sőt nagyon boldogok azok, akik adhattak, mert tudják, hogy örömet szerezhettek és eszükbe jut Krisztus tanítása: „*Amiit egynek tesztek a kicsinyek közül, azt nekem teszitek.*” De azért is boldogok az adakozók, mert tudják, hogy jobb adni, mint kapni. Azok a jó szívek, akik adományaikkal a mai szép karácsonyestét valóra váltották, ilyen szépen elrendezték, tudom, hogy egész éven át nap-nap után arra gondoltak, hogy Isten nem akarja ezt a nyomorúságot, csak megengedi, — és azért adott szívet, belátást, testvéri érzést, akaratot és észet, hogy a jobb világot megteremtsük. Ezért ezek a vallásos lelkek nem csüggedtek, nem keseregtek, nem tétlenkedtek, hanem elindultak a jobb jövőbe vetett reménységgel felfelé, a magasságok felé és krisztusi szeretettel dolgoztak, fáradtak szenvedő embertársaik érdekében. Ez a munka nagy megerőltetéssel járt, de a nyomorúságtól az eszményihez vezetett és megmutatta, hogy *még nem aludt ki a felebaráti szeretet lángja.* — Ezért az odaadó, önzetlen, sok fáradtsággal járó munkáért hálás szívvel köszönetet mondok azok nevében is, kik majd adományokat kapnak. Hiszem, hogy mindenki lerója köszönetét, háláját egy forró imával, hogy a jó Isten áldja meg azokat a jó lelkeket, akik saját nehéz gondterhes életükben meglátták a mások nélkülözéseit és segítettek azon.

A nélkülözők nézzenek, — különösen most, karácsonykor, — a jászolban fekvő kis Jézusra, aki ég és föld királya, s szegénységével hozzánk akart hasonló lenni s ha majd megkondulnak a karácsonyra csilingelő harangok, ébredjen fel, a már talán elfáradt szívekben a remény, hogy a megpróbáltatás, a bűneinkért megérdemelt büntetés ideje véget ér, ha Istenbe vetett bizalommal imádkozzuk: *Legyen meg a Te akaratod!* Imádkozzunk oly kitartással, mint Lambert Simon francia papköltő tette. — A Rhône folyó völgyében Beaucaire (Bokér) városkában volt pap, hol egyszer szentbeszéd mondása közben hangját elvesztette, megnémult. Tizenkét évig nem tudott beszélni. Minden gyógykezelés hiábavalónak bizonyult. — 1848 karácsony éjjelén látomása volt, hogy meghalt édesanyja kéri Szűz Máriát, adja vissza gyermeke hangját. Szűz Mária megígéri a kérés teljesítését, ha Lambert Simon csak az isteni Kisdedet dicséri, magasztalja verseiben, énekeiben és kéri, hogy adja vissza a hangját. A néma papköltő megteszi, éveken át írja bizalommal a legszebb verseket. Mulnak az évek, de reményét nem veszti el. Tíz hosszú szenvedésteli év után, 1852-ben karácsony estéjén visszanyerte a hangját s most már hangos szóval, boldogan hirdette tovább a kisdéd Jézus jóságát. A verselést sem hagyja abba, versei tele vannak hálaadás-

sal, dicsőítéssel. — Imádkoztunk-e mi már ily kitartással? — Ilyen bizalomteljes lélekkel, ilyen mély érzelmekkel, állhatatossággal legyen tele a szívünk s a kis Jézus születését oly boldogan várjuk, mint várták a betlehemi pásztorok és siessünk gyermeki bizalommal Jézushoz, aki megadja, amit kérünk. — Megadja majd, — ha kiérdemeltük, — egyéni boldogságunkat s mindannyiunk közös imádságának meghallgattatását s visszakapjuk ezeréves szép hazánkat a Kárpátoktól Adriáig! Adja Isten, hogy a jövő év karácsonyát már Nagy-Magyarországon ünnepelhessük boldog, örömkönnyek közt.

Ezredéveken keresztül várt az emberiség a világ Megváltójára, míg végre a könyörülő Isten irgalmas szíve meghallgatta az esdeklést s a betlehemi istállóból kiáradó fénnel és igazsággal, szeretettel beragyogta a világot! Hisszük, hogy a trianoni igazságtalanság után is eljön az igazság fénysugara s meghozza a magyar szívek legszebb karácsonyát, *Nagy-Magyarországot*. Mondjuk Felleki Sándorral:

*Hitünk soha ne veszítsük!
Ne csüggedjünk! Majd jóra fordul.
A boldogság nótája zeng majd
Jóság, szeretet újra lesz még, —
Minden szívből, minden bokorból.
És lesznek régi, szép karácsonyesték!*

Hisszük, hogy ha majd újra karácsony lesz, a megkonduló harangok szavával együtt millió és millió boldog szív örömtől ujjongó hangja imádkozza majd: „*Dicsőség Istennek!*“ Az anyalok a betlehemi mezőn békességet hirdettek a „jót“ akaró embereknek. Ezért kérünk mi is, oh isteni Kisdéd, add meg nekünk a békét, melyet a világ sem nem adhat, sem el nem vehet. Add Uram születésed ünnepén azt a szeretetet szívünkbe, amely átvezet a vezeklés sötét éjjelén s engedj születésed ünnepén minket is léleken, jóakaratan ujjászületni, hogy még szorosabban egyesüljünk szent példaadásod révén a tiszta szeretetben, melyet Te hoztál magaddal az égből a betlehemi szegényes jászolba.

Tekints az ártatlan kis gyermekekre, szeresd őket nagyon, tanítsd meg őket imádkozni, dolgozni és egymást testvérként szeretni, de tanítsd meg őket forró, törhetetlen hazaszeretetre is. Szeresd Jézusom az apró kis magyar gyermekeket, szerezz nekik sok örömet, hogy valóra váljon a sok kis gyermek álma: a baba és főzőcske, a hintaló és fakard, ez mind meglehet, csak Jézusom Te akard!

Dicsőség Istennek, békesség az embereknek, boldog, kegyelemteljes karácsonyt kívánok mindenkinek!

Barabás Ilona,

Karácsonyi előkép

Irta: Jártas Róza

Szin: középen karácsonyfa, körülötte angyalkák kézfogva körbe járnak. A kulisszák mögül nagyon halkan kihallatszik a zene, pl. Mennyből az angyal, Dicsőség mennyben az Istennek... dallamára. Jobbról Hamupipőke galambokkal és a Királyfi, Piroska és a Farkas, Argirus királyfi Tündérilonával stb. mesealakok élő alakjai. Felülről erős fény, fenyőgallyak, kék függönydísz, kékes-fehér világítás (kék villanykörten.)

A felolvasó a függöny előtt az alábbi Kincsek című cikket olvassa, cikkíró nevének bejelentésével.

Hangulatkeltés. Olvasás után halk zene szól: „Stille Nacht... heilige Nacht...” a szín elülső közepén kis fiu vagy leányka szegényes, kopott ruháskában kis asztalkára tett s nyitott nagy meséskönyvre boruljon csukott szemmel. (Alszik.)

K I N C S E K

Irta Jártas Róza.

Nemcsak a bányák mélyeiben rejtőznek káprázatos és megfizethetetlen értékű kincsek: hanem a gyermeklelkek égi tiszta és ragyogó mélységeiben is.

Az az édesanya, aki mesélni szokott gyermekeinek a napi munkák pihenő perceiben: az igazi édesanya. Az: örökértékű kincseket bányász... termel, kis gyermeke lelkének titkos rejtekeiből.

Az ilyen módon nevelt gyermek, ha felnőtt sorba jut, — zúgjon bár felette az élet vihara; tépheti is talán szívét az élet kesztyütlen kemény keze: mindig megtalálja, — önmagában rejtve — azt a tündérszigetet, ahol a fáradt lélek megpihenhet; — ha fázik: melegedhet; — a kesergő kacaghat is; — a siránczó: boldogan mosolyodik el... Hiszen feléje intenek, kacagnak, csilingelnek: a gyermekkor színes, ragyogó, szívárványos meséinek alakjai.

Óh, gyermekkor örömei! Boldog kacagástól muzsikáló gyermekmesék! — Meseórák!... Meséskönyvek világa!

Gyermekálmok bűbájos harangszava! Zsonglatok körül minden gyermekszobát! Ragyogjátok tele fénysugaraitokkal: a hófehér kis lelkecskék édes álmait!

Meséljenek az édes anyák! de a gyermeknevelők is, sokat, szépeket! — Gyujtsuk föl a mesevilág kis mécsét a gyermekeknek! Hadd repüljön a lelkük szárnya annak fénye mellett, — messze-messze — a színes mesék határnélküli határáig...

Meséljünk sokat, szépeket, a gyermekeknek! — Hiszen tudjuk mindnyájan, hogy legszebb, legkedvesebb emlékeinket: a gyermekkorunkból, gyermekélményeinkből szedegetjük elő, mint va-

lami csodás tündérbányából: a kincseket; amelyeknek fénye és értéke: a sirig velünk marad: — s gazdagítja szívünket. Az anya és gyermekszereket örökmécse: a mese, amely valamikor édesanyánk puha meleg ajkairól csengett-bongott az alkony csendes óráiban... Ezért van az, hogy: Királyok, bölcs elmék, hősök, — Napóleonok, mind-mind: a gyermekkor meseszép virányaira, virágözönben, napsugárban fürdő kicsiny völgyecskeire néznek vissza... vágyakozva... Néznek... néznek... sóhajtanak... és lassan: könny permetez; a távol, eltűnt messzeség felé néző szemekből... És lehajlik, meghajol: a koronás fő... a bölcs elme... a büszke, vitézi sisakkal fődött fej... A gyermekmesék arany pillangói pedig szállnak... libbennek messze... messze...

F Ü G G Ö N Y.

...Alszik a gyermek. Kezében nagy meséskönyvet szorongat. Az öreg meséskönyv alakjai megelevenednek — és mosollyal, fényvel — boldogsággal ragyognak feléje. Mert valóban, ime: a gyermekálom tündérsziget, csodaszép tündérkertté válik még akkor is, habár az élet Szahara-sivatagján járjunk is... Ez az a hely, idő, — hova visszavágyunk: Mert a boldogság: a vágyunk!

A Szorgalom Hamupipókéje... Piroska bátorsága a gonosz farkassal... Jancsi és Juliska lankadatlan hűséges testvéri szeretete... egymással, egymásért.

A Vidámság mindig mosolygó, aranyszívű Törpéi... Csipkerózsika hűséges várakozása: az eljövendő Királyfira.

Hőfihérke... a tiszta lelkek teljes boldogsága; lelkek, akik előbb megszenvedik s így érdemlik, küzdik ki: boldogságukat. Mindezekből tevődik, szövődik össze életünk.

S ime, mindezek a szépségek: alázatos hittel borulnak az emberi nem örökboldogságának szimboluma: a Karácsonyfa elé... Karácsonyfa! — E szóban, e gondolatban: benne él, benne ragyog, — benne lüktet minden elképzelhetetlen boldogság! Egy kis darab Mennysországa a földön. Aknázza ki minden gyermeknevelő, édesanya, ezt a gyönyörökkel teljes kincset: a karácsony örömeit, gyermeke lelkéből.

Mert vannak kicsiny, egyszerű örömök az életünkben; de vannak királyian felséges örömök és ez: a karácsony öröme!

Karácsonyfa illatos zöldje... színes cukorkák, aranypiros almák, ezüstös diók... Kacagó gyermekarcok... imádság... zsol-tár-ének mind, mind a Karácsony örömeinek gyöngyfüzérbe szedett drágaságai... Királyi örömök: királyi homlokokon... királyi szívekben...

Titkos vágyaink... legszebb álmaink valóra válása!... És mikből szövődik, fonódik — össze: ez az elavulhatatlan gyöngyfüzér?

A jóság és szorgalom; e két ikertestvér: széppé teszi az életét még a Hamupipókéknak is.

A bátorság és vidámság; — megismerésközlő: a Törpék; szembenéznek a legnagyobb küzdelemmel is és játszva győzik le azt, mint egykor, Dávid Góliátot.

A legsúlyosabb munkákat és kötelességzsabta nehézségeket is megkönnyíti — és szinte kicsinnyé törpíti: ha vidáman és jószándékkal végezzük el azokat.

A kitartó, lelkiismeretes munkálkodás; törekvés: kitűzött célunk elérésére: még a százéves tövisekből is rózsákat tud fakasztani.

És az erősakaratu, munkás, hűséges Csipkerózsikákért biztosan eljönnek a várva várt királyfiak.

A tiszta lelkek; a „Hóféhérek“ mindig teljes boldogságot élveznek és sokkal több örömet nyujt nekik az élet, épp azért, mert szerényebbek: a boldogságra törekvő igényeik... mint másoknak. És minden körülmények között, az élet napfényes oldalán, avagy borulatában megtalálják az ő örömeiket... Kincskereső bányász, aki: az élet és kötelességteljesítés mélységeiben mindig talál aranyat... És Hóféhére lesz és marad mindig a lelke...

Méltósággal emelkedik ki a Meseképek sokaságából maga a Karácsonyfa. Az imádságos angyali énekeket muzsikáló Karácsonyfa! Ott ragyog és uralkodik. királyi hatalmával: minden emberi, földi szépségen... jóságon... és boldogságon...

Mert: minden erő, — szépség... boldogság... diadal és győzelem, az Égből ered, — onnan forrásozik — és oda is törekszik vissza!

Eppen ezen elsorolt okoknál fogva: elmondhatjuk, hogy sohse lesz, — de nem is lehet egészen boldogtalan, önzésnélküli boldogtalan az: akinek gyermekkorát: a szivárványos karácsonyi örömek valamikor bearanyozták, — habár talán szerény alakban is.

Sohasem csuszhat le a becsület szintjéről, — sohse törheti le a bűn és romlás annak a lelkét, — akinek: ha egyszer is, de voltak karácsonyi örömei. És valamikor elmerült hívó, tiszta lelke: a Csordapásztorok: végtelenül egyszerű, de épp oly páratlan szépségű dallamában. Valóban: az élet talizmánja a karácsony öröme. Mi, felnőttek tanuljunk: hinni, bízni, a gyermekektől.

Amde másfelől, őrizzük, védjük is meg az ő hitüket és bennünk való bizodalukat, minden szivűnksgallita eszközökkel.

A fenséges cél érdekében, — hogy minél több és szebb karácsonyi örömet nyujthassunk a szegény gyermekeknek, — meg is tesz a magyar társadalom mindent. Egyesek, családok, társaság, mindenki a karácsony angyalainak munkatársává szegődik: a szeretet találékonyságával, önmegtágadással lesznek, — a gyer-

mekekért —, a gyermeklélek örömeiért: a szeretet hősei, különösen az édesanyák.

Amde meg is kapják érte jutalmukat! Mert újra gyermekké ifjodik a lelkük, megfürdik szívéük, a gyermekek örömeinek nap-sugarában. Azok a nemes lelkek pedig, hatványozott örömet élveznek, akik jótékonyágukkal, fáradozással hozzájárulnak ahhoz, hogy a Gyermekmenhelyek és Ovodák sokszor névtelen kicsinyeinek, részt juttatnak a saját örömeikből. Filléreikkel, munkájukkal iparkodnak minél szebb és maradandóbb oltárt emelni, a karácsonyi örömnél, — más szegény gyermeke számára. Ők a boldogság és lelki örömök lámpagyújtogatói... A nyomorúság és szegénység éjtszakájában felragyogó csillagok...

Áldjon meg minden ily nemes lelket benső lelki örömökkal az örökszeretet, a Kised Jézus, aki azt mondá:

„Bármit adtok is az én nevemben, a legkisebbnek is atyámfiai közül, nékem adjátok.“

Ennél nagyobb örömet és köszönetet senki más nem adhat. Ezzel a legszentebb módon meg van fizetve adományunk és fáradságunk. Elfeleltettük másokkal a szegénységet: Karácsonykor. Van-e ennél szebb, nemesebb öröm? Könnyet törülni... Kacajt fakasztani... fényt deríteni a sötétségben? Minden jótékonyág: a szeretet templomának örökmécsé!

Ragyogjon minél több ilyen örökmécs édes Hazánk minden kicsiny otthonában...

— Vége —

Béke Királynéja ...

Liliomok Királynéja,
Gyöngyvirágos Szüzanya!
Csillagfénnel beragyogott
Betlehemi szent tanyal

Ti tartjátok öletekben:
Földnek, Égnek Istenét!
Bűnös lelkünk Megváltóját,
Égi Atyánk szerelmét!

Te — legelső — s legékesebb
Szentségtartó: Mária!
Te tudod, hogy a lelkünkön
Mennyi a bűn, — a hiba!

Te szóli Hozzá, — legelőször,
Jézuskánkhoz, — Szüzanyánk!
Ne gyötörje, ne kínozza
Az ellenség: bus Hazánk!

Te zokogd el, a sok özvegy
S árva gyermek bánatát!
Te, — Akinek szent szívét a
Kín hét töre járta át...

... Óh, ha drága ajkaiddal,
Kis Jézuskánkhoz beszélsz;
S istenanyai sziveddel:
Nemzetünk pártjára kélsz,

Hittel hisszük: hogy békére
S szabadságra virradunk!
S Neked: „Béke Királynéja“
Hálás szívének szerelmével hódolunk!

Jártas Róza.

Isten báránykái

Karácsonyi szindarab 3 felvonásban.

Irta Kőhalmi Julia.

Személyek:

Feri, árva gyermek.

Böksi, árva gyermek.

Miklós, gazdag gyermek.

Jézuska

4 nagy angyal.

Több kis angyal.

ELSŐ FELVONÁS.

I. Jelenet.

Fenyves erdő részlete. Az angyalok a kivágott fenyőfát válogatják. Közben énekelnek:

Dicsőség mennyben az Istennek.

1. Nagy angyal: Jaj, de sok dolga van ilyenkor egy angyalnak! Csak hallja a parancsoló szavakat. Iderepülj... oda-siess...

2. Nagy angyal: Talán nem szeretsz dolgozni, angyal-testvérkém, hogy ily panaszos hangokat hallatsz?

3. Nagy angyal: Az nem lehet. Nincs a Mennysországnak egyetlen angyala se, aki ne örülne ma a sok dolognak.

1. Nagy angyal: Nem panaszként emlitem én a sok dolgot. Ó, dehogy... Inkább boldog vagyok, hogy örömet vihetek le a földre. Csak úgy mondtam, hogy soha ilyen sürgés-forgás nem volt szép Mennysországnak.

2. Nagy angyal: Jaj, de türelmetlenül várom már a pilanatot, hogy kitáruljon előttünk a Mennysország kapuja. A sok kicsi és nagy angyal kezében a feldiszitett ragyogó karácsonyfa. És szállunk vele le a földre, szent karácsony éjjelére.

3. Nagy angyal: Elsétálunk Mennyei Atyánk trónusa előtt és halljuk utra bocsátó szavait.

1. Nagy angyal: Szálljatok a földre kis angyalkáim. Házikóba, palotába ma csak örömet vigyetek. Tüntessetek el ma a földről haragot, könnyet, bánatot... Ezen a napon csak mosoly fakadjon és tegyétek, hogy édes testvéreként üdvözölje ma minden teremtményem a földön egymást. Menjetekek békével és parancsom szerint cselekedjetekek...

3. Nagy angyal: Isteni Atyánk szavára az ég fényes csillagai a földre szállnak. Az egész mindenséget betölti a mennyei kar szívből jövő szent dala:

Mennyből az angyal stb.

(Fa-válogatás után díszítik a fenyőt, az apró angyalkák adogatják a cukrot, aranyszálat a nagyobbaknak. Munka közben.)

2. Nagy angyal: A fekete föld, ma csillogó drágakövé változik.

1. Nagy angyal: Felbecsülhetetlen értéket, a mindent átölelő szeretetet ad neki. Nem lesz ott ma könny, csak mosoly. Csak boldogság lesz ezen a szent napon mindenütt.

3. Nagy angyal: Még hozzá teljes boldogság!

4. Nagy angyal: Teljes boldogság a földön nincs — angyaltestvérkém. Te erről elfeledkeztél? Ismerek egy országot, hol a mosoly helyett ma is, ezen a szent napon, könny fakad. Az az ország az én hazám volt. Magyarország... Ott minden magyar testvéremnek — egytől-egyig, a legkisebbtől a legnagyobbig —, vérzik a szive. Isteni Atyánk parancsának tehát mindegyik eleget nem tehetünk. Az én magyar népem e napon mosolyogni fog, de... könnyein keresztül.

2. Nagy angyal: Látod, magyar földről való angyaltestvérkém, erről majdnem elfeledkeztünk. De pótolni fogjuk a szegény magyarokat, ezt fogadjuk. Ugy-e angyalok?

Mind: Magyar földre visszük a legszebb fenyőfát!

4. Nagy angyal: Csak ne álljatok meg hallgatóni a Felvidék és Erdély fenyőrengetegek fölött. Mosolygástok rögtön a múlté lenne. Azon a részen csukjátok le szemeteket, mert arra csak fekete gyászfény minden éke a fenyőfáknak.

1. Nagy angyal: Boldog lesz még a te néped, angyaltestvérkém, ne busulj!

4. Nagy angyal: Boldog? Éppen ma kaptunk onnan egy levelet, hallgassátok meg. (Levelet vesz elő, először a borítékról olvassa a címzést.)

Jézuskának, a szép Mennysországba.

(Kiveszi és olvassa.) Édes Jézuskám! Ne haragudj reám, szegény kis magyar gyereke, hogy levelemmel éppen ma kereslek fel, amikor tudom, hogy a gazdag gyerekeknek kell karácsonyfát és sok-sok ajándékot küldeni. Mondja a Bócsi, hogy talán nekünk is hozol, de én nem hiszem, mert én már negyedik elemista vagyok, de karácsonyfám még soha nem volt, mert mi nagyon szegények vagyunk. Nem is karácsonyfát kérek én. Arra kérlek édes jó Jézuskám, mondd meg az édesanyámnak, Kovács Ferencnének hívják, hogy nem sirok én, ha nem lesz karácsonyfám. Tavaly karácsonykor halt meg és megfogadtatta velem, hogy sohase sirjak, ha nem lesz karácsonyfám. Mondd meg neki édes Jézuskám, hogy nem sirok... Jézuskám, én nem kérek karácsonyfát, de arra kérlek, hozzál az én szegény szomoru hazámnak egy olyan karácsonyt, amelyiken már nem lesz csonka, hanem újra Nagy-Magyarország lesz a neve, hogy az éjfélimisén a Te születéseddel ünnepelhessük szegény hazánk feltámadását is. Édes Jézuskám, én mást nem is kérek.

Csak ezt kéri összetett kezekkel a nagy beteg

Kovács Feri.

U. i. Hogy beteg vagyok, ezt ne mondd meg Jézuskám, az

édesanyámnak.

2. Nagy angyal: Ó, ha egy kis negyedikes elemistának így tud fájni a szíve, milyen fájdalma lehet a nagyoknak...

(A levél elolvasása alatt, az angyalok abbahagyják a munkát és az olvasó köré gyülekeznek. Belekukucskálnak a levélbe és áhitattal hallgatják.)

Mind: A magyar gyerekeknek ma boldog karácsonyuk lesz! Feledtetjük velük a szomorú valóságot, boldogságot varázsolunk szívéükbe, mosolyt az ajkukra...

3. Nagy angyal: Jaj, hát senki se dolgozik? Munkára! Iparkodjunk, mert még nagyon sok a dolgunk! Néma csendben gondoljon mindegyikünk a magyar gyerekekre, hogy a meglepetések egész sorát zudithassuk bánatos kis szívékre. Csak a fohász hagyja el ajkainkat, mely nem szűnik meg soha magasztalni a Világ Urát.

(Szerényen dolgoznak, folytatják a félbehagyott munkát és felhangzik.)

Fel nagy örömmre, ma született stb.

(Ének közben a függöny legördül.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. Jelenet.

Szegényesen berendezett szoba. Az egyik sarokban szalmazsák, rajta fekszik a beteg Feri, ruhástól. A szoba közepén asztal, két szék. Mindenütt szegénység látszik. Mikor a függöny felmegy, Feri nagyon sir, majd csendes hüppögéssel mondja:

Feri: Hazudtam a Jézuskának. (Sirva.) Azt irtam neki, mondja meg anyának, hogy nem sirok, ha nem is lesz karácsonyfám. Én nem is sirok... nem is akarok sirni. Brü-hü...hü...

Bözsi: (14—15 éves leány szegényesen, de tisztán van öltözve. Színehagyott berlinerrel van átkötve. Egy bádagedényben főtt krumplit hoz. Mosolyogva, anyáskodva beszél öccséhez.) Ferikém édes, csak nem sirsz? Na, (simogatja) fáj? nagyon? Szegénykém, majd meggyógyít a Jézuska, ne félj!

Feri: Nem sirok. (Szemét dörzsöli.)

Bözsi: Nem is szabad! Ma csak mosolyogni, örülni szabad! Hát nem az előbb olvastam fel neked a könyvből, hogy szent karácsony ünnepén nem szabad egy könnynek sem hullani a földre. Mosolyogj Ferikém... (Feri mosolyog.) Ugy! Nézd, elkészítettem a vacsorádat. Jó meleg. Siess, edd meg, míg el nem hül.

Feri: Megint csak krumpli... Bözsi, mi mindig csak krumplit eszünk, meg fekete kenyeret. Te, amikor kijövünk az iskolából, a gyerekek azon versenyeznek, melyikük találja el, mi lesz az ebéd. Én csak hallgatok. Tudom, én mindig nyernék. Mikor mondják, hogy turóscsusza tőpörtyűvel, tejföllel nyakon öntve, olyankor nagyokat nyelek (nagyot nyel), mert közben én is arra gondolok, mi lesz nálunk. Kenyér egyedül? vagy krumpli

magában?

Bözsi: Ferikém, ezért is hálát kell adnunk a jó Istennek. Te el sem tudod képzelni, hányan vannak, akiknek még ez sincs.

Feri: Igazad van, Bözsi, nem szabad zugolódni. Mi lenne, ha még ez se lenne. Betegségemben éhenhalhatnék.

Bözsi: Az Isten áldja meg Miklósékat. Betegségemben sok jó falatot juttattak nekünk. Hálásnak kell lennünk érte.

Feri: Ó, én szeretem a krumplit, különösen a sültet! Te olyan különösen tudod mondani, Feri, Ferikém, kész az ebéd. (Utánozza Bözsit.) Na, mit gondolsz, mi lehet? Sült... itt megállsz és folytatod... csirke. Pedig tudom jól, hogy sültkrumpli.

Bözsi: Holnap, szent karácsony napján az lesz megint. Sült... krumpli. Holnap nem csaplak be. Holnap még tréfából se fogok hazudni. Ma éjjel megszületik a kis Jézus és holnap a jászolához nem vihetek mást, csak hófehér szívemet, lelkemet.

Feri: (Fájdalmas arccal nyöszörög, fájdalmai vannak.) Bözsi, én olyan beteg vagyok, hogy talán meg is halok. Mint édesanyám... Eljön értem, hogy felvigyen az angyalok közé! Ott lesz majd karácsonyfám is, ott nagyon sok van... De jó lesz... ott...

Bözsi: Ferikém, hát itt tudnál hagyni engem? Mi lenne velem, nélküled. Nincs senkim a világon rajtad kívül. Hisz mi vagyunk a legelhagyottabb árvák. Még te is el akarsz hagyni? Egyedül hagynál, meghasadna a szívem is és utánad mennék. Ferikém, hiszen te mindig azt mondtad, nem hallatsz meg és nem is akarsz meghalni addig, míg nem volt karácsonyfád. Meglátod, az idén lesz, én azt hiszem a jó Isten csodát tesz, lesz karácsonyfád. Lesz...

Feri: Bözsikém, te vagy a legaranyosabb testvér! Akinék ilyen erős hite van, azt az Isten sem hagyhatja el.

Bözsi: Csak téged hagyjon meg, csak téged gyógyítson meg...

Feri: Bözsikém, beszélj nekem régen meghalt édesapámról, akit én nem ismertem, édesanyámról és a karácsonyfáról.

II. Jelenet.

(Kopognak. Miklós, a gazdag fiu jön, csomagot hoz. Öltözetén is látszik a jó mód.)

Miklós: Szervusz! Hogy vagy Feri? Eljöttem, hogy meglátogassalak. Anyukám küldött egy kis édességet, add meg. Hogy érzed magad? Még nem kelsz fel?

Feri: Nem, még rosszul érzem magam. Ugy fáj mindenem.

Bözsi: (A süteményt kibontja, Feri elé teszi, aki felül és mohón eszi.) Edd meg, Ferikém mind és váljék egészségedre!

Miklós: Én is azt kívánom. Már alig várom, hogy felkelj. Ugy hiányzol a ródlizásnál. Te, hogy milyen fincsi az ut, csak úgy repül a szán, mint a nyíl, a hó csikorog alatta, mintha fájna neki, hogy rajta szórakozunk.

Feri: Igazán jó vagy Miki, nem is tudom, hogy miért barátokozol velem, mikor én olyan szegény vagyok.

Miklós: A szegénység nem bűn, azt nem lopta senki. Te jó fiu vagy, szerény és okos. A szüleim is nagyon szeretnek és én is, mondanom se kell. De milyen hideg van itt nálatok. Miért?

Bözsi: Mert nem fűtünk...

Feri: Nincs se kályhánk, se tüzelőnk...

Miklós: Nem fagytok meg ebben a hidegben, hogy van az, hogy én még soha nem vettem észre, hogy nincs kályhátok.

Bözsi: Mert te soha nem nézel körül nálunk. Nehogy azt higyjük, hogy a szegénységünk nézed. Ó, te jó fiu vagy, nem olyan, mint a többiek...

Feri: Nem olyan, mint Szabó Misi.

Bözsi: Bizony, az bejött, hogy Ferit meglátogassa, de nem a Ferivel törődött, hanem a szegénységünkkel. Azt kérdezte, hogy lehet ilyen szegénynek lenni...

Feri: Mondtam neki, hogy mi mindég ilyen szegények voltunk.

Bözsi: Te nem tudod, Ferikém, de nem voltunk ilyenek mindig. Az előbb kértél, hogy beszéljek édesapánkról. Hát beszéllek.

Miklós: Én is meghallgathatom?

Bözsi: Meg. De ülj le, dugd a zsebedbe a kezéd, hogy ne fázzék. Te is Ferikém, jól takarózz be. (Takargatja.) Így ni... Most pedig figyeljete.

Feri: Az elején kezd.

Bözsi: Ott kezdem. Tudjátok az iskolából, hogy szép hazánk nem volt mindig ilyen kicsi. Akkor még a Kárpátok koszorúzták és gazdagságáért, szépségéért irigyelték.

Miklós: Ellenségek törtek rá, apáink harcoltak érte, hogy megvédjék. Győzelmes csatákban verték le az ellenséget, mégis mi lett a vége?

Feri: Trianon. Ott aztán gonoszul elbántak hazánkkal és szerencsétlen fiaival is.

Bözsi: A mi édesapánk is ott harcolt érte, Doberdónál. Írtotta az ellenséget és ha rajta állt volna, egy kardesapás elég lett volna, hogy mindnek feje a porba hulljon. Édesanyám mesélte, mert akkor még én se éltem. Karácsony szent estéje volt, épp úgy, mint ma.

Feri: De akkor anyácskának volt karácsonyfája, ugy-e?

Bözsi: Bizony nem, mert édesapa a harctéren volt és egyedül nem tudott volna örülni neki. Szíve, lelke minden gondolata neki is ott volt a harctéren, édesapánknál.

Feri: Édesapám mellett.

Bözsi: Édesanyám azon a szent estén levelet írt apának. Azt írta, hogy ő is ott van mellette, hallja a puskák és ágyuk ropogását, de a szeretet legyőzi a halálos öldöklést és ők boldog békességben beszélgetnek. A levelet nem küldhette el, mert meg-

előzte egy vérrel itatott levél, melyet a postás hozott.

Feri: Meghalt édesapám... karácsonyeste...

Bözsi: Nem halt meg, csak megsebesült. Ellőtték a lábát és utravalóul golyót röpitettek a tüdejébe. Anya örült, hogy apa hazajön. Örült, hogy él. Sokáig beteg volt, de életben maradt. Egészséges azonban sohasem lett, mert a golyó a tüdejét járta át... Így vándorolt el gazdagságunk szép csendesen az orvoshoz és a patikába.

Feri: Akkor lettünk ilyen szegények...

Bözsi: Szegény sokévi szenvedés után meghalt. Te akkor kezdtél beszélgetni. Olyan szépen tudtad mondani pa-pa. Apám ölébe vett, szemei könnyelábadtak és két nehéz csepp gördült végig fájdalomgyötört arcán. Tudta, hogy nem éri meg, míg te értelmesen ki tudod mondani: édesapám.

Feri: Édesapám... szegény jó édesapám.

Miklós: (Sirva.) Ne mondd tovább, úgy fáj ezt hallgatni.

Feri: (Elszántan, bármit hall.) Mondd Bözsi! Az én szívem is sajog, csak nem tudom, a betegség gyötri-e, vagy amit mondtál.

Bözsi: Éppen szent karácsony estjén feküdt ravatalon.

Feri: Akkor nem volt karácsonyfánk.

Bözsi: De volt... Szomoru karácsony volt az nagyon.

Feri: Azóta, soha nem volt karácsonyfánk...

Miklós: Ti annyit szenvedtetek, ti oly jók vagytok, a jó Isten nem feledkezik el rólatok.

Bözsi: Nem feledkezik el? Ó, bár csak úgy lenne...

Feri: Beszélj még tovább!

Bözsi: Nincs tovább, a többit te is tudod. Karácsony az a nap, amelyen csak mosolynak szabad fakadni az ajkakon. A karácsony nekünk eddig az a nap volt, melyen csak sirni tudtunk...

Feri: Bözsi, te mondtad, ma csak mosolyogni, örülni szabad. Mosolyogjunk. Mosolyogjunk, hogy ne lássák őket, ott fenn (felfelé mutat), milyen szomoru karácsonyuk van ittfelejtett árváinknak.

Miklós: (Felugrik.) Nem lesz szomoru karácsonytok! Rohanok. Igaz, hogy már sötét van, (kinéz az ablakon), de még ma lehozatom a padlásról a kiskályhát, senki sem használja ugyanis. Megkérem édesapám, biztosan tudom, nektek adja. Holnap már ropogni fog benne a fa és melegénél piros rózsza fog arcotokon fakadni. Hozok meleg ételt is, friss kalácsot, dióspatkót, cukrot, sült csirkét, minden!

Feri: Igazán? De jó lesz Istenkém. Miki, hogyan köszönjük meg jószágodat.

Miklós: És együtt megyünk el az éjféli misére.

Bözsi: Én csak gondolatban mehetek. Nem hagyhatom Ferit egyedül. Majd mi lélekben leszünk ott, ugy-e Feri?

Miklós: No, de én megyek már. Isten veletek. (El.)

Bö z s i—F e r i: Isten veled!

III. Jelenet.

(Miklós nélkül.)

Bö z s i: Az Isten áldja meg Miklósékat. Bizony jól fog esni a szeretetsomag. Feri, hallottad? sült csirkét kapunk.

F e r i: Nem kell majd hazudnod, ha mindjárt tréfából is, ha kérdezem, mi lesz az ebéd?

Bö z s i: Sült... csirke, kalács, diósbéles, cukor, minden, minden (lelkesen.)

F e r i: Valódi sült csirke... de régen ettem. (Nagyot nyel.)

Bö z s i: Feri, adjunk hálát a jó Istennek, hogy szent karácsony estén nem feledkezett el rólunk. Elküldte nekünk Faragó Miklóst. Tedd össze kezed (Feri fel akar ülni), csak feküdj, mert megfázol. Én letérdelek és mondd utánam te is.

Édes jó Istenünk, ezen a szent estén, melyen szent Fiad a világ megváltására, a földre jött, fogadd el hálaadó imádságát a két szegény árvának. Hálát adunk a mindennapi kenyérért, melyet mindennapra megadsz. Bocsásd meg, ha olykor zugolodunk Ellened, de úgy hiányzik édesapánk és anyánk. Adj nekik békés megnyugvást és teljes boldogságot. Gyógyítsd meg fiukat és távolítsd el tőlünk minden bajt és minden veszedelmet. Édes Jézuskánk, mi nem kérünk magunknak karácsonyfát, de egyet kérünk. Szomorú hazánknak olyan karácsonyt, amelyen az éjjeli misén a Te születéseddel ünnepeljük végre szegény hazánk fel-támadását is. Amen.

IV. Jelenet

Ima alatt szegényes, kopott ruhába bejön a kis Jézus. 10—12 éves fiú. Ima végeztével megszólal.

J é z u s k a: Dicsértessék a Jézus Krisztus. Szegény árva vagyok, könyörüljete meg rajtam.

Bö z s i: Hát te? Mikor jöttél be? Észre sem vettük. Honnan jöttél?

J é z u s k a: Honnan? A Teremtő Istentől. Mindnyájunk Atyjától.

F e r i: Jöjj közelebb. Nem fázol?

J é z u s k a: (Közelebb jön.) Nem fázom. Szavatokból érzem a melegséget és azt, hogy szívesen láttok.

Bö z s i: Jó helyre jöttél. Szegénységünkben is szívesen látnak. Ül le. Ne félj, holnap már nem lesz ám ilyen hideg. Kályhát kapunk. A benne pattogó fahasábok tűzrózsát varázsolnak sápadt arcodra neked is.

J é z u s k a: Ó, megszoktam én a hideget. Istálló szalmája, barmok párája... jó ismerőseim nekem.

F e r i: Talán részed volt neked is bennük, mint a betlehemi Kisdednek. Nem engedünk el, itt maradsz nálunk. Milyen szomorú a szemed, talán azért, hogy nálunk csak szegénységet látsz?

Pedig ma nem folyhat könny, ma csak mosolyogni, örülni szabad.

Jézuska: Örülök is és mosolygok, mert olyan jó itt nálatok. Atyám, a Magasságbeli, jóságtokat feljegyezi majd, hogy jutalma, melyet megérdemelték, el ne maradjon.

Bözsi: Éhes is lehetsz, nézd, Feri nem ette meg a vacsoráját, mert Miki jóvoltából jobbat ehetett. Edd meg, jószívvel adom. A semminél ez is többet ér. (Jézuska elé teszi.)

Feri: Hozzál kenyeret is. Egy kicsit fekete, de az nem lesz baj, ugy-e? Éhes vagy?

Böske: Jézus teste az akkor is, ha fekete. (Kenyeret hoz, megsimítja Jézuska fejét.) Egyél csak bátran, te kis árva. Nem lehetsz sokkal idősebb Ferinél. Te is korán megismerted az élet mostohaságát. De nem engedünk el. Én elmegyek az éjtéli misére, te itt maradsz Ferivel. Imádkozom helyettetek is. Imádkozom apámért, anyámért, értetek, szegény hazánkért, mindenkiért.

Jézuska: Én majd vigyázok a testvéredre...

Bözsi: Jó. Majd ott elfeledem a szegénységet, a bajt. Rá-mosolygok a betlehemi Kisdre és érzem és tudom, erősen hiszem, hogy meghallgatja árva gyermekének alázatos könyörgését.

Feri: Karácsonyfát kérj, Bözsi. Mert ha nem lesz karácsonyfám, mit csinál ez a szegény kis árva?

Jézuska: Menj és szived örömét, bánatát rakd a betlehemi jászolban fekvő Kisdre elé! Mi majd elbeszélgetünk. Mesélek neki. Sok mesét tudok ám! A mese a szegény ember kenyere. Vágyait, álmait, kívánságait mesében éli át.

Bözsi: (Fejére kendőt köt, imakönyvet, rózsafüzért vesz a kezébe, indul kifelé.) Áldjon meg téged az Isten, jóságodért. Sietek haza. (El.)

V. Jelenet.

(Bözsi nélkül.)

Feri: Elment. Ketten maradtunk. Beszélgessünk. De, ne mesélj nékem. A mese megfájdítja a szívemet. Hallgassd csak hogy dobog, zakatol, mint a mozdony. Érzem, hogy nemsokáig fog már dobogni.

Jézuska: Sokáig fog még dobogni. Szükség van még a földön rád, addig nem mehetsz el innen...

Feri: Veled olyan jó beszélgetni. Mintha régi ismerősöm lennél...

Jézuska: Beszélj hát, hallgatlak.

Feri: Azt mondtad az előbb, szükség van még rám a földön. Tudod meddig szeretnék csak élni? Amíg megbosszulhatnám édesapám halálát. Tudod mi az szegénynek, elhagyatottnak lenni? Csak megérjem az időt, hogy katona lehessenek. Nálamnál bátrabb katonát nem látott a világ. (Ököibe szorított kézzel hadonász.) Bosszut akarok... A sok szomorú karácsonyt akarom

megbosszulni. Akkor talán majd elfeledem, hogy még soha nem volt szép karácsonyfám. (Sir.)

Jézuska: Ezen a szent estén bosszút akarsz? Én sokat tudok, tudom, hogy nemcsak te vagy egyedül, aki mosoly helyett könnyet ejt, aki ilyen elárvult, hideg tanyán panaszosan jajdul fel, hol van az édesapám? hol van az édesanyám? Nem te vagy az egyedüli, akinek még soha nem volt karácsonyfája.

Feri: Tudom, hogy nem lehet minden magyar gyereknek karácsonyfája, mert elrabolták tőlünk ellenségeink. Hogy a fényőfák gyászfétyollal vannak bevonva a Felvidéken és Erdélyben. Hogy odaát is sirnak a gyerekek, mert nekik nem fekete karácsonyfa kell, hanem csillogó, villogó.

Jézuska: Ne folytasd. Látod, tudod magadtól is. Mondd, mit kívánsz ezen a szent estén?

Feri: Lemondok... Lemondok a karácsonyfáról, pedig úgy szeretnék... Szívesen viselem tovább a bus árvaságot, szegénységet. Lemondok a bosszuról, mindenről, csak egyről nem. (Emelt hangon.) És most minden magyar gyerek nevében beszélek: Mindenről lemondunk, csak édes hazánkról, Nagy-Magyarországról nem mondunk le soha!

Jézuska: Nem is kell lemondanotok! Ne feledd, hogy az igazságnak győzni kell. Tietek lesz újból Nagy-Magyarország, de addig sokat kell még küzdenetek. Csak a hitetek legyen erős, mert aki hisz, azé a jövő.

Feri: Ki vagy te, hogy ilyen szépen, ilyen okosan szólsz? Mintha csak az édesapám szaván szólnál.

(Harangoznak. Feri felül, összekulcsolja két kezét. Az eddigi beszéd alatt is hol felült, hol hátradőlt, de ülőhelyzetben van, hogy a hang el ne vesszen.)

Feri: Hallod a harang szavát? Kezdődik az éjfélimise. Fényben uszík a templom, a szemek megtelnek örömkönnnyekkel és mosolyognak. Édes öröm tölti el a szíveket, mert (énekli.)

Leszállt az ég dicső királya...

Jézuska: Látod, ezen az estén, csak a szeretetnek van hatalma. Ezen az estén minden más meghal. Az egész mindenséget átöleli a megszületett Kisded. Ma csak a szeretet csilingelő szava hallatszik. (Feri elaludt.) Ugy, ugy aludj. (Áldólag tárja felé kezét.) Almodd a teljesíthetetlennek hitt álmot. Aludj... álmodj... hogy nemsokára felébredj az édes, szép valóságra.

(Függöny.)

HARMADIK FELVONAS.

I. Jelenet.

(Mikor a függöny felgördül, Feri egyedül van és alszik. Minden úgy van, mint a II. felvonásban. Kívülről halk ének hallatszik, mind erősebben közeledik. Az ajtó kinyílik, Jézuska lép be először fehér ruhában, fején arany glória. Sorakoznak az

I. felvonás angyalai. Mindegyik hoz valamit. Ruhát, cipőt, könyvet, kabátot. Az első karácsonyfát. Mig a felvonulás tart, énekelnek.)

Jézuska: Iparkodjatok, mert nincs sok időnk!

I. Nagy angyal: Uram, mi is ide akartunk jönni, de így kedvesebb, hogy Te is velünk vagy.

Jézuska: Persze, a levél válaszra várt.

II. Nagy angyal: Ha felébredne, nem hinne a szemének. Azt hinné, álmodik...

Jézuska: Elmeséltem az uton, a két jószívü gyermek életét, cselekedetét.

III. Nagy angyal: Megérdemlik az ajándékot, különösen e szép kis fenyőfát. Ó, Uram, hogyan lehet az, hogy e házikóra még nem került sor eddig. Hogyan lehet, hogy Ferinek még soha nem volt karácsonyfája.

Jézuska: Mert mostanában annyi az árva, annyi a szegény, hogy még évek hosszú során át fogja e fájdalmas panasz az eget ostromolni: Édes Jézuskám, nekem még soha nem volt karácsonyfám.

II. Nagy angyal: Mire felébred, egészséges lesz, boldogság, öröm fogja átjárni gyöngé kis szívét.

IV. Nagy angyal: Kis szívét, mely vérzik hazájáért. Uram, olvastad levelét, ismered kérését. Én egy térképet hoztam neki. Trianon határát elmosták róla a magyar könnyek. Uram, (kérő hangon), engedd meg, hogy e drága kis magyar testvérkém betegágyánál egy fohászt rebegjünk csonka hazája feltámadásáért.

Jézuska: Minden imát szeretettel fogad Mennybéli Atyám.

Mind: (Letérdelnek. Jézuska áldólag tárja szét kezét.) Betlehemi kis Jézus, fordítsd mindenható tekinteted a szegény, sorsüldözött magyar nemzetre. Hozd el nekik szép hazájuk feltámadását, hogy vérzőszívük helyett, hátaltelt szívvel járuljanak jászolod elé.

Jézuska: (Megáldja őket, felállnak. Közben megszólal a mise végét jelző harang.) A földre jött Isteni Gyermek megkezdte működését. Belopta az emberek szívébe a hitet, reményt, szeretetet s velük együtt az öröm, béke, boldogság hervadhatatlan virágát. Most pedig jöjjetek utánam és ne feledjétek, amit látni és hallani fogtok. (Célszerű megoldás, a színpad hátsó részén, elválasztható függönyt felszerelni, e mögé vonulhat Jézuska angyalaival. Néhány gyertyát a fán meggyujtanak, mielőtt elvonnak.)

II. Jelenet.

(Kivülről hallatszik Bözsi és Miklós hangja.)

Bözsi: Megérkeztünk. Feri, meg kis vendégünk bizonyára már a boldogok álmát alusszák és az angyalok sokasága közt válogatnak a legszebb fenyőfák között, ha mindjárt csak álmukban is.

Miklós: Én is sietek haza. Biztosan járt már nálunk is a Jézuska. Reggel korán eljövök és beszámolok róla, mit hozott. Ha nekem hozott, nektek is jut belőle.

Bözsi: Tudom, ismerem jószived. Hát csak siess haza.

Miklós: Á, nézd csak, tele van a zsebem dióval, tartsd csak a kendőd csücskét, vagy a kötényed, belerakom. Holnap aztán hozom a sok jó falattal megrakott szeretetsomagot. (Hallani a dió átrakását a köténybe.)

Bözsi: Na, Isten veled, álmodjatok szépeket!

Miklós: Te is, Isten veled!

Bözsi: (Bejön, meglátja a karácsonyfát, elengedi összefogott kötényét és a dió szétgurul. Kezeit összecsapja.) Ó, édes Jézuskám, való ez, vagy álom? (Dörzsöli szemeit, körüljárja a fát.) Ó — Feri, Ferikém, hát te ezt nem látod? (Odamegy hozzá.) Feri, Ferikém, ébredj fel! Istenem, csak nem halt meg? (Kétségbeesve.) Feri, Ferikém! Itt járt a Jézuska. Te ezt nem érzed?

Feri: (Szemeit dörzsöli, nem néz fel.) A Jézuska? Itt járt? Karácsonyfát is hozott?

Bözsi: Hozott. Nézd, milyen gyönyörű!

Feri: (Felnéz, majd kiugrik a sok rongy közül és álmélkodva néz a fára.) Jé... hát, (nem tud szólni. Kiáltja.) Bözsi, ez nem álom? Bözsi, ez a mi karácsonyfánk? Ó, de szép ó, de csodás az életem első karácsonyfája!

Bözsi: Nézd ezt a sok ajándékot. (Nézik.) Ruha! cipő! könyv! sapka! (Feri felpróbálja.)

Bözsi—Feri: Istenem, de boldog vagyok!

Bözsi: Drága jó édesapám, drága jó édesanyám, látjátok? Ferinek van karácsonyfája s tudom, eddig együtt sirtatok vele. Ferinek van karácsonyfája (maga elé) és nekem is...

Feri: Bözsi, hova lett a vendégünk? Hadd örüljön velünk ő is, ebből a sok mindenből, neki is juttatunk.

Jézuska: (Előjönnek, a két árva térdre esik.) Itt vagyok mennyei kíséretemmel. Jószivetekről legnagyobb boldogságokban is tanuságot teszték. Adja Mennyei Atyám, hogy ily lélekkel növekedjete fel hazátok javára. Ne féljete, álljatok fel... Isten mindig megsegíti a jókat. Ti Isten báránykái vagytok. Isten az ő báránykairól nem feledkezik el, kérésüket mindig meghallgatja.

Bözsi: Én, mint Isten báránykája, egy alázatos kéréssel fordulok Hozzád. Te Isten Fia vagy, tudom, hogy teljesitheted kérésemet. Az én jó apám, az én jó anyám, míg éltek, örökös szenvedés, küzdelem, lemondásban synylódték. Még a siron tul is fájt a szívük, lelkük értünk. Édes Jézuskám, engedd, hogy ők is lássák a mi boldogságunkat, mert csak így, velük megosztva a boldogságot, tudunk felszabadult szívvel valóban örülni e csodás, gyönyörű szép karácsonyfának.

Jézuska: (Angyalai felé fordulva.) Teljesítetek kívánságát!

Feri: Édes Jézuskám, köszönöm isteni jószágodat. Arra

kérlek, angyalaid harsonái tereljék egybe az Isten bárányait, hogy ha itt lesz az idő, a magyar lobogót győzelemre vihessük.

(Bözsí is, Feri is a kérést térdenállva mondják Jézuskának.)

Jézuska: (A térdelő gyermekek fejére teszi kezét, kívülről fényár önti el őket.) Megáldlak Titeket a Jó Pásztor áldásával. Aki bárányaiért egyszülött Fiát küldte ezen a szent estén a világ megváltására. (Ének: Dicsőség, mennyben az Istennek...

(Függöny.)

Istennek dicsőség, embernek békesség

Gyermekszínháték karácsonyra 3 felvonásban.

Irta: Várdótfalvi László.

Személyek:

Kardos József, jómódu gazda.
 Anna néni, a felesége
 Miska, Pista, Erzsi gyermekeik.
 Kardos Péter, hadirokkant.
 Róza néni, a felesége.
 Laci, Juliska gyermekeik.
 Jancsi, Gyuri iskolás fiuk.
 Tanító.

ELSŐ FELVONÁS.

Történik a karácsony előtti hetekben. Szín: Kardos József és Kardos Péter udvara. A két udvart egy alacsony sövény váalsztja el egymástól. A sövény közepén egy rejtett kiskapu van. Háttérben jobbról és balról vannak a házak. Kardos Józsefé jobbról a nagyobb, jómódra valló, balról Kardos Péteré a kisebb, a szegényes. Havas téli fák és behavazott épületek. Kijárat kétoldalt.

Első jelenet.

Miska, Pista, Erzsi: (Melegen öltözött pirospozsgás gyermekek, egy szánkóval játszanak a jobboldali udvaron.)

Laci, Juliska: (Sápadt, vézna, vékonyruhájú gyermekek, szomoruan állodogálnak a baloldali udvaron és titokban irigykedő pillantásokat vetnek a szomszéd udvaron játszó gyermekekre.)

Miska: (A szánkón ülve beszél.) Kimegyünk a Kopaszdomb oldalára! Ott még nem szánkóztak a falubeli gyermekek. Pompásan mulathatunk. Nemsokára jönnek a barátaink is. Egyszerre hárman is mehetünk.

Pista: Egymásután háromszor és a többi segít felhuzni...

Erzsi: Nekem is kell majd huzni?

Miska: Nem, hugoskám, majd mi huzzuk...

Pista: Ugyám... mert mi fiuk vagyunk az erősebbek.

Második jelenet.

Voltak, Anna néni: (Beszól jobbról.) Gyermekeim! Mielőtt mennétek, uzsonnázzatok meg. Asztalon a kávé! (Bemegy.)

Miska: Gyerünk uzsonnázni!

Harmadik jelenet.

Voltak, Jancsi, Gyuri. (Balról sietve jönnek.)

Jancsi: Szervusztok, gyerekek! Megjöttünk.

Miska: Szervusztok, fiuk! Azonnal indulunk de... előbb gyertek be egy kis uzsonnára!

Jancsi: (Némi húzódozással.) Nem azért jöttünk...

Miska: (Fölényeskedve.) Nem úgy van az! Csak nem utasítjátok vissza a meghívásunkat?

Pista: (Gyurihoz.) Nagyon jó kalácsunk van. Azzal finom lesz a kávé. Na, gyertek!

Jancsi: Nem bánom... no... Gyerünk! (Elmennek jobbra.)

Juliska: (Lacihoz.) Milyen jó nekik. Kávét esznek, meg kalácsot. Ők uzsonnáznak is, mi meg csak kétszer eszünk napjában.

Laci: Akkor is keveset kapunk... Nagyon keveset... En mindig éhes vagyok.

Juliska: Én is.

Laci: A kamrában már csak egy kis krumpli, meg egy pár liternyi lisztszecske van... Ugynézem, nagyon sokat fogunk koplalni a télen...

Juliska: Miért nincs nekünk is sok földünk, mint nekik? (Jobbra mutat.) Hiszen mi is Kardosok vagyunk?

Laci: Nagyszüleink a háború alatt meghaltak és mert azt hitték, hogy a mi apánk ott maradt Szibériában, nagyapánk József bácsira írta az összes földjét. Ő meg most már nem akarja visszaadni a mi jussunkat.

Juliska: Honnan tudod ezt?

Laci: Kihallgattam, amikor édesapám jóanyánkkal erről beszélt.

Juliska: De hát ez nem igazság...

Laci: Mondta ezt édesapám is a jegyző urnak a községházán, de a jegyző ur azt mondta neki, hogy bajos dolog ezt eligazítani. Sok pénzbe kerülne a pörösködés s a végén édesapám fizetne rá... Csak úgy lehetne rajta segíteni, ha Józsi bácsi önként lemondana a mi földrészünkről.

Juliska: És ugyebár ő ezt nem teszi?

Laci: Van eszében! Rossz szívű ember ő.

Juliska: Pedig mindig ott van a templomban...

Laci: Lehet! A jó Jézus ugysem hallgatja meg az imádságát.

Juliska: Miért?

Laci: Tanultam a hittanban. Így magyarázta a tisztelendő bácsi is, hogy aki embertársát éhezni, nyomorogni hagyja, ... annak az imádságát nem hallgatja meg az Ur Jézus, mert Ő is szegény volt, mikor a földön járt. (Kissé elgondolkozik.) Te Juliska! Nem fázol?

Juliska: Fázom bizony! Menjünk be!

Laci: Szeretném megnézni, amikor elindulnak szánkázni. Ó de jó nekik! Van szánkójuk. Mi nem csinálhatunk, mert kevés a tüzelőfánk. Várjunk, amíg elmennek!

Negyedik jelenet.

Jancsi, Géza, Miska, Pista, Erzsi: (Jókedvűen jönnek jobbról. Mindegyiknek a kezében egy darab kalács és két alma van. Eszegetnek.)

Miska: Fiuk! Erzsike üljön a szánkóra. Mi leszünk a lovak! Huzzuk egészen a Kopasz dombig.

Erzsi: (Tapsol örömeiben.) Jaj de jó lesz!

Jancsi: (Balra tekint és meglátja a szomorúan álldogáló Lacit és Juliskát.) Nini! (A kerítéshez megy.) Szervusz Laci! Mit csináltok?

Laci: Szervusz Jancsi! Álldogálunk.

Jancsi: Jertek velünk szánkózni a Kopasz dombra.

Pista: Ne is hívjad őket! Velünk nem jöhetnek...

Jancsi: (Megdöbbenve.) Nem-e? Miért? talán haragban vagytok? Hiszen az iskolában beszéltek is egymással én játszotok is együtt!

Miska: Az iskolában lehet, de itthon nem...

Gyuri: Ezt nem értem.

Jancsi: De én sem...

Miska: Édesapám megparancsolta, hogy nem szabad Laciékkel barátkoznunk, mert ők haragban vannak.

Pista: Elég nem jól teszik, mert én igazán nem haragszom Lacira. Nagyon jó barátok voltunk...

Miska: Ez igaz. Én sajnálom is őket, mert hogy olyan szegények, dehát az apám...

Erzsi: Én is sajnálom szegény Juliskát.

Jancsi: Szóval... ti nem vagytok haragban Lacival meg Juliskával, csak a szüleitek tartanak haragot?

Miska: Igen.

Jancsi: Na és tetszik nektek ez az áldatlan állapot?

Miska: Én jobban szeretném, ha békében élhetnénk...

Jancsi: Ezt igazán nem értem. Mi lehet a szülők haragjának oka?

Miska: Nem tudom...

Pista: Én egyszer suttyomban megkérdeztem Péter bácsit, miért haragszik. Ő csak ennyit mondott: én nem haragszom reátok fiam, de apádnak a kincsvágy kiölte szívéből a testvéri szeretetet.

Jancsi: Hm? Kezdek valamit sejteni... Édesapátokat nem kérdeztétek?

Miska: Kérdeztem, de azt mondotta, hogy ne dugjam a nagyok dolgába az orromat...

Jancsi: Ettől hát nem lettünk okosabbak. (Elgondolkozva Miskához.) Édesanyád elment?

Pista: Igen. Keresztanyámékhoz...

Jancsi: Édesapátok sincs itthon?

Miska: Nincs! A községházára ment.

Jancsi: Áthivhatnánk talán Laciékat. Jöjjenek velünk ők is szánkázni.

Pista: Jó! Hívjuk át őket!

Miska: (Szurkolva.) De az apám, ha... (Azt akarja mondani, hogy „megtudja“).

Jancsi: Mit gyáváskodsz? Ez nem bűn. Rokonok vagytok. Át kell hívni Laciékat!

Miska: (Átszól a kerítésen.) Laci!

Laci: (Örömmel.) Hallom!

Miska: Mi nem vagyunk haragban. Igaz-e? Az iskolában mindig beszéltünk.

Laci: Igaz...

Miska: Azt szeretnénk, ha átjönnétek hozzánk és együtt menénk szánkózni...

Laci: Nem lehet...

Pista: Gyertek csak bátran! Apámék elmentek!

(Rejtett kis kapun átmegy Laciék udvarára és kézenfogja a húzódozó Lacit.)

Jancsi és Miska: (Átfutnak és áttuszkolják Lacit Miskáékhoz.)

Miska: Na... csak előre bátran!

Erzsi: (Átmenve, Juliskát karonfogja és átvezeti.) Gyere csak nyugodtan kedves, ne félj, nem lesz semmi baj! No... ne reszkess?!

Juliska: Nem azért reszketek...

Erzsi: (Megdöbbenve.) Fázol? Akkor... gyere csak be egy kicsit! (Bevonja magával a baloldali házba.)

Jancsi: (Ő is észreveszi Lacin a fázás jeleit.) Te! Majd megfagysz? (Hirtelen leveti nagykabátját és belerázza Lacit.) Így ni!

Laci: De így te fázol meg!

Jancsi: Ne félt te engem... Hanem én azt hiszem, neked más bajod van... (Laci kezébe nyomja az almáit és kalácsát.) Ezeket megfogd enni Lacikám...

Laci: (Szégyenlősen.) Óh én... (Hebegve.) de hát... (Mohón nézi a kalácsot.) Istenem! (Beleharap a kalácsba.) Köszönöm Jancsikám! Már kopogott a szemem az éhségtől...

Pista: (Laci zsebébe tömködi maradék uzsonnáját!) Tessék, Lackó! Fogadd el! Szívesen adom...

Gyuri és Miska: (hasonlóan cselekszenek.)

Laci: (Hálálkodó örömmel.) Ó, köszönöm! Köszönöm! Milyen jó barátaim vagytok! De ebből Juliskának is adok, mert ő is éhes...

Ötödik jelenet.

Erzsi, Juliska: (Jobbról jönnek, Juliska egy nagy kendővel át van kötve, kezében egy nagy darab kalácsot és három almát szorongat. Jóízűen eszik.)

Jancsi: (Juliskát nézve.) Na, úgy érzem, Juliskáról már bent gondoskodtak.

Juliska: (Erzsikéhez.) Ó, milyen jók vagytok ti! Én nem is tudom miért haragszanak egymásra a mi szüleink?

Jancsi: (Lacihoz.) Mi már az imént tanakodtunk ezen, de Miskákék nem tudják és így nem lettünk okosabbak. Véletlenül nem tudnád, Laci?

Laci: De tudom. Józsi bácsi nem akarja visszaadni a mi földjeinket.

Miska: (Megütődve.) Mit beszélsz? Az én apám nem tolvaj!

Laci: Nem is... de azért még sem adja vissza azokat a földeket, amelyeket a nagyapámtól jussoltunk.

Pista: Mit jelent az a szó, hogy juss?

Jancsi: Bizonyosan valami öröklésfélét jelenthet...

Laci: Azt... azt.

Miska: Dehát én nem értem ezt a dolgot...

Laci: Várj! Majd megmagyarázom. Ugyebár... te nagyon szeretted testvéredet, Pistát?

Miska: Hát persze.

Laci: Mondjuk, hogy mikor Pista megnő, katona lesz. Kiűt a háború és őt elviszik fogságba, Szibériába. Sajnálod?

Miska: Hát hogyan sajnálnám...

Laci: Igen ám, de Pista rokkant lenne, meg aztán három évig nem jönne tőle levél s azt hinnétek, hősi halált halt... Örülnél-e a halála hírének?

Miska: Ó, hogy kérdezhetsz ilyet?

Laci: Pedig akkor örülhetnél, mert József bácsi mind rád-íratná a földjeit és nagyon gazdag lennél.

Miska: Akkor se örülnék...

Laci: És amikor hazajönne Pista Szibériából és az ő nevén nem volna föld, mind a te nevedre lenne íratva... oda adnád-e neki a földjeidnek felét... az ő jussát?

Miska: (Kevés gondolkodás után.) Igenis oda! (Megöleli Pistát.) Mert én nagyon szeretem az öcsémet és nem venném el azt, ami az övé!

Laci: Látod... látod! Ha a te apád is így gondolkodott volna, akkor most nem volna közöttük harag és mi nem volnánk szegények...

Jancsi: (Miskára mutatva.) Hát talán az ő apja így cselekedett?

Laci: Bizony... bizony...

Miska: (Egészen elképedve.) Én nem tudok mit mondani...

Pista: Most már értem, hogy miért mondta nekem Péter bácsi, hogy az én apámnak kiölte a kincsvágy a lelkéből a testvéri szeretetet. Ez elég nem szép dolog!

Jancsi: Csitt! Egy szót se! A gyermek ne bírálja atyja tetteit! Ezt nem szeretheti a jó Isten. Az bizonyos, hogy Laciék oldalán van az igazság.

Miska: (Szinte mérgesen.) Én nem bánom akármi történik is, de én megmondom édesapámnak, hogy adja vissza a földeket Péter bácsinak.

Jancsi: Nem érnél vele semmit, legfeljebb kapnál egy pár nyaklevest.

Miska: (Bús belátással.) Igaz...

Jancsi: De még nincs minden elveszve. Eszembe jutott egy na-

gyon jó gondolat, amelynek segítségével Kardos bácsit jobb belátásra lehetne bírni. Olvastam egy emberről, aki rosszul bánt előregedett édesapjával és mikor egy tányért eltört, akkor fatálból adott neki enni...

Gyuri: Ezt én is olvastam... Akkor annak az embernek a kiséfia faragott egy fatányért, hogy abból majd az ő apja egyen, ha nagyon öreg lesz. Ugy-e?

Miska: No, és?

Jancsi: Egy ilyesféle gondolatom támadt. Azt hiszem, ha összefogunk és Miskáék úgy csinálnak, ahogy mondom, akkor a jó Isten segítségével minden rendbe jön. Hanem ezt ráérünk szánkózás közben is kitervelni. Induljunk.

Vége az első felvonásnak.

MÁSODIK FELVONÁS.

(Történik három nappal karácsony előtt. Szín: Kardos Józsefék szobája. Középen asztal és két szék. Bejárat két oldalt.)

Első jelenet.

Kardos József, Tanító: (Kardos József öszülő, 50 év körüli ember. A Tanító szintén idősebb és szemüveget visel. Az asztalnál ülve beszélgetnek.)

Kardos József: Nagyon köszönöm, hogy tanító uram eljött. Gyermekeim dolgában szeretnék egyetmást kérdezni.

Tanító: Tessék csak egész bátran...

Kardos József: Én nem bírom megérteni, mi történhetett velük... Ezeknél jobb, egymást szeretőbb testvéreket el sem lehetett volna képzelni és mostanában, alig egy pár hete, rettenetesen megváltoztak. Engedetlenek, rakoncátlanok, folyton veszekednek, civakodnak... sőt még verekednek is...

Tanító: (Megdöbbenve.) Ez igazán megdöbbentő... hiszen az iskolában nagyon jól viselkednek.

Kardos József: Pár héttel ezelőtt még itthon is nagyon jók voltak és szinte máról-holnapra rettenetes változáson mentek keresztül... Higye el, kedves tanító ur, nagyon búsit ez a dolog. Istenem! mi lesz ezekből, ha én le találom hunyni a szememet örökre? Folyton pörösködni, ügyvédeskedni fognak és az ilyen dolgok vége a koldusbot... Én azt szerettem volna, ha egymást gyámolítva, szeretve, a gyarapodás útját járnák egész életükön keresztül! Tanító úr sokat tapasztalt ember, jöjjön segítségemre valami jó tanáccsal!

Tanító: Egyszóval... máról-holnapra, minden átmenet nélkül változtak meg a gyermekek. Ugyebár?

Kardos József: Igen...

Tanító: Hm? Akkor előttük valami nagyon rossz példa lebeg, amelyet utánoznak. Gazduram, békességben él a feleségével?

Kardos József: Az én házamnál soha nem fordult elő pörpatvar.

Tanító: És én mégis azt mondom, hogy a gyermekekhez igen

közelálló személyek rossz példaadása rontotta el a gyermekeket. Nem tudhatom az okot, de tanácsolom Kardos uramnak, nézzen körül a házatáján! Békességben él-e szomszédaival?

Kardos József: (Megdöbbenve.) A szomszédaimmal? Hát... (hebegve) tetszik tudni... hangos szóváltások, veszekedések nincsenek közöttünk...

Tanító: (Helyéről felállva.) Csak annyit mondok, kutasson az ok után, gazduram és meg fogja azt találni. Isten áldja meg! (Indul jobbra.)

Kardos József: Köszönöm a szíves utbaigazítást. (Kezet fog a tanítóval és kikséri.)

Második jelenet.

Miska, Pista, Erzsike: (Civakodva jönnek balról.)

Miska: Az a színes üveg az enyém... Ide velem!

Pista: (Dühösen.) Nem adom! Azt én vettem...

Erzsike: Igen, ő vette!

Miska: Még te is mersz beszélni? Vigyázz, mert megcibálom a hajadat!

Pista: Te is vigyázz, mert ha Erzsihez mersz nyulni, úgy megütlek, hogy begurulsz az asztal alá!

Miska: (Körülnéz, majd csendes, megváltozott hangon.) No, elég! Most nem hallja senki...

Pista: Édesapám kikísérte a tanító urat. Majd csak akkor veszekszünk tovább, ha bejön.

Harmadik jelenet.

Voltak, Jancsi, Gyuri: (Balról jönnek.)

Jancsi: (Izgatottan.) Szervusztok, gyerekek! Ugy-e a tanító ur volt itt?

Miska: Igen...

Jancsi: Most majd vigyázzatok... Édesapátok bizonyosan tanácsot kért arra vonatkozólag, hogy miként javíthatna meg benneteket? Látszik-e rajta, hogy busul a rosszaságtok miatt?

Erzsike: Ó nagyon is. Én néha már meg szeretném mondani neki az igazat.

Jancsi: A világért se! Hiszen akkor ott vagyunk, ahol a mádi zsidó. Csak így tovább. Ütött-e már meg benneteket?

Pista: Még nem... de már emlegette...

Gyuri: Akkor nemsokára... bekövetkezik...

Jancsi: Mikor meg akar verni benneteket, akkor mondjátok neki, amiben megegyeztünk. Értettétek? Ez a legfontosabb...

Miska: Jó! Majd megmondom.

Jancsi: Most pedig szökjete ki velünk a kertetek aljába! Laci meg Juliska ott várnak bennünket. Még egy dolgot meg kell beszélnünk. (Mindnyájan elmennek balra.)

Negyedik jelenet.

Kardos József, Anna néni: (Jobbról jönnek.)

Anna néni: Nos... mit mondott a tanító ur?

Kardos József: Azt mondta, hogy rossz példa lebeg a gyermekek szeme előtt és azért kutyultak el...

Anna néni: Rossz példa? Tőlünk nem tanulhatnak rosszat.

Kardos József: Az bizonyos... de...

Anna néni: Nos?

Kardos József: ...kinyílt már az eszük és meglehet, hogy a Péter, meg a közötttem levő haragos viszony a rossz példa...

Anna néni: (Szemrehányóan.) Lássa... lássa... én is gondoltam erre...

Kardos József: Most aztán mitévő legyek? Mondjak le a földjeim feléről, hogy Pétert kiengeszteljem?

Anna néni: Hát bizony azt kellene tenni...

Kardos József: (Megdöbbenve.) Te is azt mondd?

Anna néni: Elég gazdagok vagyunk... Sok földet szereztünk azóta. Megélnénk azok nélkül a földek nélkül is...

Kardos József: Husz hold prima föld... (Mérgesen.) Nem! Azt nem teszem... hanem irgalmatlanul elverem a gyerekeket, ha marakodni mernek. Az majd használni fog!

Anna néni: Félek, hogy azok még rosszabbakká lesznek.

Kardos József: Még te is mérgesitesz?

Anna néni: Ó én nem szólok bele ebbe a dologba.

Ötödik jelenet.

Voltak, Miska, Pista, Erzsi: (Már a színpalak mögött kiabálva veszekednek.)

Miska: (Pistához.) Adod ide rögtön! Az az én tulajdonom!

Pista: Hogyanisne...

Miska: Te tolvaj!

Erzsi: Te vagy az!

Miska: (Erzsihez.) Fogd be a szádat... mert különben...

Pista: Te Miska! Voltál már felképelve?

Kardos József: (Erős hangon.) Csend legyen!

Miska: A Pista ellopta az üveggolyómat...

Pista: Nem igaz, azt én vettem...

Erzsi: Igen, ő vette...

Kardos József: (Fenyegetően.) Megtiltottam nektek a veszekedést. Ugy látom, a szép szó nem használ. (Botot vesz elő.) ...hát majd móresre tanítalak én benneteket... (Galléron ragadta Miskát.)

Miska: (Jajgat.) Jaj! jaj! Édesapám, ne bántson!

Anna néni: (Szemeit törli kötője sarkával.)

Kardos József: Ugye, most ne bántsalak... de nem fogadjatok meg a parancsomat és folyton marakodtok? Hát erre tanítottalak én benneteket? Ezt láttátok én tőlem?

Miska: (Sunnyitva.) Ezt...

Kardos József: (Megdöbbenve.) Micsoda?

Miska: Tessék megbocsátani... de azt látjuk, hogy édesapám is haragban van testvérével, a Péter bácsival. Mindig veszekednek...

Azt hittük, hogy a testvéreknek így kell viselkedni...

Kardos József: (Kétségbeesett mozdulattal ereszti le a botot, és rogyadozó térddelel, homlokát simogatva roskad le az egyik székre.) Na én megkaptam a magamét!... Ez az Isten uja! „Megbüntetem az apák vétkeit fiaikban.” (Rákiált a gyermekekre.) Takarodjatok a szemem elől!

Miska, Pista, Erzsi: (Kisietnek balra.)

Anna néni: Mégis csak jól mondta a tanító ur! Ez az a rossz példa, ami gyermekeink szeme előtt lebeg...

Kardos József: (Bus legyintéssel.) Igazad van asszony... ez az... És igaza volt Péternek is, mikor a szemembe vágta, hogy a kincsvágy megzavarta józan eszemet. (Búsán fölkel, és indul jobbra.)

Anna néni: Most mit akar kigyelmed tenni?

Kardos József: Megyek a főtisztelendő urhoz... Beszélni akarok vele...

Vége a második felvonásnak.

HARMADIK FELVONÁS.

(Történik karácsony estéjén Kardos Józseféknél. Szín ugyanaz, ami a második felvonásban volt.)

Anna néni, Miska, Pista, Erzsi.

Anna néni: (Egy nagyobbacska kosárba kalácsot, diót, almát és füstölt husokat rakosgat. Az asztalon egy jókora kenyér van.) Így né... mindjárt készen vagyunk.

Erzsike: Édesanyám! Kinek küldi ezt a sok mindent?

Anna néni: Olyanoknak, kislányom, akiknek nagyon nagy szükségük van rá...

Miska: Majd mi elvisszük.

Anna néni: Ti? (Gondolkodva.) Na jó... nem bánom. Jobb is lesz, ha ti viszitek el és nem a béres. Ide figyeljete: (A csomagolást bevégezi.) A kosarat Erzsike viszi, a kenyeret Pista...

Miska: Hát én mit viszek?

Anna néni: Te meg fiam, azt a zsák aprófát viszed el, ami künn van az ajtó előtt... Köszönjétek szépen és csak ennyit mondjátok: „Tisztelteti gyígyelmeiteket édesanyánk! Fogadják el ezt a kis mi-egymást! Jószívvvel adjuk!” Érted Erzsikém?

Erzsi: Igen... de kihez vigyük?

Anna néni: Kitaláljátok-e?

Miska: Keresztanyámékhoz?

Anna néni: Nem!

Pista: Julis ágyomékhoz?

Anna néni: Oda sem...

Erzsike: Akkor a tanítónéninek...

Anna néni: Oda már vittetek... Látom, hogy nem találjátok ki... Ide viszitek a szomszédba... Péter bácsiékhoz. (Elsiet.)

(A három gyermek megdöbbenve bámul egymásra.)

Miska: Péter bácsiékhoz? Mi akar ez lenni? Hát már?... (Azt akarja mondani: kibékültek volna?)

Pista: Különös...

Erzsike: Ne sokat gondolkozzunk... majd megtudjuk később. Vigyük csak szaporán az ajándékot. Hiszen tudhatjátok, hogy odaát Laciék éheznek.

(Megragadják a csomagokat és elsietnek a kjiáraton.)

Második jelenet.

Jancsi, Gyuri: (Belopakodnak balról.)

Jancsi: (Gyurihoz.) Nem tévedtél?

Gyuri: Nem! Bizonyos, hogy ide jött. Megismertem a nagykabátjáról.

Jancsi: A tanító ur?

Gyuri: Ó! Hányszor mondjam még, hogy ő?

Jancsi: Résen kell lennünk! Bizonyára megint tanácsokat kér tőle Kardos bácsi.

Gyuri: Lehet, hogy együtt akarják elverni Miskáékat...

Harmadik jelenet.

Voltak. Miska. Pista. Erzsi: (Megilletődött arccal sietnek be jobbról.)

Jancsi: (Érdeklődve.) Mi ujság?

Miska: Furcsa dolgot láttunk. Péter bácsinak könnyes volt a szeme...

Erzsike: A tanító ur is ott van! Valami írást olvasott fel az asztalnál.

Jancsi: Hm? Ez már tényleg furcsa...

Erzsi: Róza néni megcsókolt bennünket és azt mondta: „Áldja meg az Isten apátokat, amiért ezt tette!”

Jancsi: Micsoda? (Örömmel.) Halljátok-e! Hiszen akkor sikerült a tervünk!

Miska: Én is azt hiszem. Valószínűleg visszaadta édesapám a földeket Péter bácsinak. Arról szólhat az az írás, amit a tanító ur olvasott fel odaát...

Jancsi: Tudjátok mit? Menjünk ki a kert alá és hívjuk ki Laciékat. Ők majd bizonyosat tudnak mondani.

Miska: Jó! Gyerünk! (Elmennek balra.)

Negyedik jelenet.

Kardos József Anna néni: (Beszélgetve jönnek jobbról.)

Anna néni: És... mit szólt a jegyző ur?

Kardos József: Hát... nagyon dicsért. Azt mondta, hogy ez az igazi testvéri szeretet. Ott volt a plébános úr is! Ő meg azt mondta: „József barátom, eddig is megáldott az Isten földi javakban... de ezután a nemes cselekedeted után, bizvást kétszeres lesz rajtatok az ő áldása!”

Anna néni: Hála legyen az Istennek! Csakhogy megfordította kegyelmedet!

Kardos József: Hidd el, egy csöppet sem sajnálom már azt

a husz hold földet. Azóta olyan könnyűnek érzem a lelkemet.

Anna néni: Beszélt már kigyelmed Péter sógorral?

Kardos József: A tanító urat kértem meg, hogy vigye el neki azt az írást. Tudod, magam rösteltem volna.

Anna néni: Én is küldtem egy kosár elemózsiát, no meg egy kis tűzifát szegényeknek. Hadd örüljenek szent karácsony estéjén...

Kardos József: Jól tetted! Majd... egy kis vetőmaggal, meg igával én is segíteni fogom Pétert ujig, hogy lábra állhasson.

Anna néni: Jöjjön csak! Nézzük meg a gyerekek karácsonyfáját... meg az ajándékokat...

Kardos József: Csak legalább a gyerekeink jobbak lennének... (El Anna nénivel jobbra.)

Ötödik jelenet.

Jancsi. Gyuri. Miska. Pista. Erzsi: (Később.) Tanító: (A gyerekek balról besietnek.)

Jancsi: Tehát... mi győztünk!

Miska: Ugy van! Most már egészen bizonyos, hogy kibékülnek.

Tanító: (Megjelenik az ajtóban balról, de meglátva a gyermekeket, hirtelen visszahúzódik és a közönség által jól láthatólag hallgatózik.)

Pista: Laci azt mondta, hogy az édesapja készül hozzánk...

Jancsi: Milyen jó, hogy eszembe jutott az a mese.

Gyuri: Meg hogy szánkózás közben elterveztük, miként viselkedjete, ha szüleitek előtt a rossz testvérek látszatát akarjátok kelteni...

Jancsi: Hanem, ha ez már így van, akkor jó lesz ezzel a mi dolgunkkal hallgatni! Kardos bácsinak sohasem szabad megtudni, hogy ti tulajdonképpen becaptátok őket akkor, amikor rossz testvéreknek mutattátok magatokat... Esetleg nagyon megharagudna.

Erzsi: Ó, ne hidd!

Miska: Na, na! Láttad a virgácsát? Én is úgy vélem, jó lesz hallgatni. Tehát... titoktartás!

Erzsi: Gyerekek! Péter bácsi át fog jönni. Lessük meg, hogyan békülnek ki!

Miska: De hívjuk át Laciékat is, hogy ők is lássák. Majd megbújnak itt a szomszéd szobában. (Elmennek mindnyájan jobbra.)

Tanító: (Szinre jön.) Ha mondják, akkor sem hiszem el! Derék gyerekek! Az Úr Jézus adta nektek ezt a gondolatot, hogy a ti békességre vágyódó lelketek családokban is békére találjon. Megyek és gratulálok a tisztelendő urnak ehhez a gyönyörű hittantantási eredményhez! (Elsietnek balra.)

Hetedik jelenet.

Kardos József. Anna néni: (Jobbról bejönnek.)

Kardos József: A karácsonyfa alatt megmondják nekik, hogy én már kibékültem a testvéremmel, most már nekik sem szabad tovább marakodni!

Anna néni: Jó lesz! Használni fog... jobban, mint a verés...

Nyolcadik jelenet.

Kardos Péter: (Kopogtat az ajtón.)

Kardos József: (Kevés izgalommal.) Ez ő... (Kiáltva.) Szabad!

Kardos Péter: Kardos Péterné: (Bejönnek balról.)

Kardos Péter: (Kopott ruháju, szomorú arcú ember.) Adjon Isten jó estét!

Kardos Péterné: (Szegényesen öltözött, sápadt arcú szelíd asszony.) Jó estét kívánunk!

Kardos József: Fogadj Isten, öcsém!

Kardos Péter: Én nem haragudtam reád soha József bátyám. Emlékszel ugyebár, hogy gyermekkorunkban igen szerettük egymást. A te lelkedet azonban megszállotta a kapzsiság ördöge. Sokat vétettél ellenem és a családom ellen... de a karácsonykor földre szállott Ur-Jézus, a békességes szívűek szelíd Jézusa, megkönyörült rajtad és visszaadta józan gondolkodásodat... (Kézét nyújt.) Igaz szívből bocsánatot adok és te is bocsáss meg, ha ellened valamiben vétettem.

Kardos József: (Elérzékenyülve megöleli Kardos Pétert!) Bocsáss meg Péter és feledd el azt a sok rosszat! Legyen ezentúl közöttünk békés szeretet.

Anna néni: (Megöleli Kardos Péternét.) Bocsáss meg te is édes Róza!

Kardos Péterné: Ó, édes lelkem, én sohasem haragudtam reád... Áldassék az Isten! Csakhogy elhozta ez a szent karácsony-este a várva-várt békességet!

Kilencedik jelenet.

Voltak. Miska. Pista. Laci: (Egymást átölelve.) Erzsi-ke. Juliska: (Szintén összeölelkezve jönnek és nagy zajjal éljeneznek.) Éljen! Éljen!

Kardos József: (Tréfálva.) No mi lesz? Nincs most képviselőválasztás!

Kardos Péter: De hamar egymásra akadtatok?

Miska: (Ünnepélyes ábrázattal apja elé áll.) Kedves atyánk! Szent fogadással fogadjuk, hogy soha többé nem veszekszünk és mindig szeretni fogjuk egymást!

Kardos József: (Nagy örömmel.) Segítsen benneteket az Ur Jézus, hogy ezt a fogadalmatokat éltetek végéig megtarthassátok!

Anna néni: Mindjárt meggyulladnak a karácsonyfa gyertyái... Együtt fogjuk tölteni a szent estét.

Kardos József: Igen... igen, kedves öcsém...

Kardos Péter: Köszönjük a szíves meghívást...

Miska: (Lacihoz.) Aztán majd együtt megyünk az éjféli misére...

Kardos Péter: Ugy lesz fiam! Együtt megyünk és együtt fogjuk hálátelten zengeni: Dicsőség a magasságban Istennek...

Kardos József: ...és béke a földön a jóakaratu embereknek! (Függöny).

MESEDÉLUTÁN

Nagyjaink, halottaink emlékezete

KEDVES GYERMEKEK!

Ki tudja megmondani, milyen hónapban vagyunk? Mi jut eszetekbe novemberről? Mivel kezdődik ez a hónap? Miért megyünk ki e hónap első napján a temetőbe? Kikre emlékezünk ilyenkor? Mi juttatja eszünkbe az elmulást? Milyen a határ is? Ugy-e gyermekek, a november már az őszé, amely nagy könnyelműen mind elfecséreli azt a sok jót, amit a kikelet és a nyár gyűjtögetett. Legalább így mondja a költő. De kérdezzük meg azt is a költőtől, milyen az ősz? Erre is megfelel *Hermann Ottó* bácsi, csak hallgassátok.

Mosolyog a verőfényes, meleg őszi nap. Mintha csalni akarná az embert, mintha el akarná hitetni vele, hogy még messze távolban van az ablakrázogató, lombkergető, téli beköszöntő, mely csontig járja a testet, összehuzogatja a nyár melege által kitágított likacsokat s jobban bánt, mint Vizkereszt csikorgó hidege.

No, nem csalsz meg! az utolsó vagy!

Mosolyoghatsz nekem! Vénasszonyok nyara vagy s mosolyod is csak olyan vendégféle, melyre nagy könnyen bekövetkezik a zsémbelés. Igaz, hogy a pázsit zöldnek még zöld; de bizony erősen beletévedt már a sárgult fűszál. A lomb is még ott van az ágakon, de biz az is kopott, ragyás, mindenféle, éppen olyan, mint az öreg legény kedélye.

Gólyának, fecskének hire-hamva sincs már; az erdőkben semmi madárdal, csak csipogás, rikkantás, néha éppen csupa némaság.

A Boldogságos Szűz fátyolát régen szálakra fejtegette szét a kőkeny, meg a galagonya tövise, — mondja a nép szava; régen elrepült már az őszi fonal! A bogáncs, kivált a szamárlenyer, világgá eresztette repülő magvait, egyáltalán minden giz-gaz utra kelt; mert hát a növények között sok a vándorlegény, ki ott üti fel tavaszkor a fejét, ahol legalkalmasabb.

Egyszerre nagyot talál lehelni északnyugat, vagy éppen az észak maga. Milyen mozgás támad erre! Hull a levél, potyog a mag; mindegyük a maga módja szerint.

Nos, az a lehullott levélsokaság kergetőzni kezd. Majd úgy röpül a szelek szárnyain, mint a hitvány polyva: a legkönnyebbje messzire, majd ismét kavarog, amint a szél éppen akarja. Nem is susog többé, hanem zörög.

Ilyenkor az erdő vadja is otthon marad: többek között a róka koma, nem tenné ki a lábát földalatti palotájából, még a legkövérebb császármadárért sem; hiszen megvenné az ideges „rókafélsz“, mely még a saját lépésétől is megijed, akárcsak a gonoszban járó ember a magától.

Az őz is ott a fekvőhelyén, melyről a levelet gondosan eltakarította, csak félszemmél alszik, mert hát folytonosan zörög valami, örökösen neszelni kell, mintha tudná s tudja is, hogy a cserkésző vadász fölhasználja azt a zörgést s meglopja álmát.

A nyul meg nem mer bemenni; a szántásba veszi magát, le-guggol úgy, hogy még a sólyom szeme is összetéveszti a rögökkel.

A természet nyugalomra tér; megkezdí álmát, hogy tavasz-kor ujult erővel fölébredhessen.

A szemhatár széléről egyszerre csak fölszállnak a lassan kavar-gó, ólmos fellegek, kiküldik a hiradót: a süvöltő, hideg szelet. Elborítják a napot, terhessé teszik a levegőt.

A virgonc feketerigó egyszerre a bokrokba menekül, lekupo-rodik az ágra, bundájával befedi lábait; behuzza a nyakát; szeme szinte aggódó kifejezésű lesz.

Hajh! mert havat hoz a felhő; hozza az alvó természet ta-karóját s mihelyt a takarót leteríti, nagyon megkoplaltatja az erdő, mező szegény lakóit; azokat, akik nem térhetnek füvel, fá-val álmra, mint tér a pele, a borz, vagy a medve is, kik nem zsugorgatnak, mint a hőresög, hanem máról-holnapra tengetik éle-tüket.

Látjátok, gyermekek, ilyen az ősz. De azért nem vigasztalan, mint gondolnátok. Hallgassátok csak meg *Móra László* bácsi szép költeményét!

Novemberben

<i>A szép mosolygó fák helyett</i>	<i>S mig sirotoKnál térdelünk,</i>
<i>Ruhátlan, árva ághegyek</i>	<i>Mig összefonjuk két kezünk,</i>
<i>Merednek Égnek</i>	<i>Az Égbe szálló gyertya fénye</i>
<i>S hogy összeérnek</i>	<i>S az Őszirózsák szent fehérje</i>
<i>A szürke gallyak, vedlett ágak:</i>	<i>Békét küld szívünk mély sebére...</i>
<i>Szomorú gyászdal muzsikálnak...</i>	<i>Eláll a könnyünk, halkul ajkunk,</i>
	<i>Minden fájdalmat betakarunk.</i>

<i>A vidám nyári dal helyett</i>	<i>S hiába zug a novemberi szél.</i>
<i>A bánat dudol éneket.</i>	<i>Hiába integet megint a tél</i>
<i>Megállunk egy-egy röpke percre</i>	<i>— S a szél mögöl a dermesztő</i>
<i>S egy hant előtt letérdelve</i>	<i>halál!</i>
<i>Imádkozunk és messze nézdelünk.</i>	<i>A szívünk mégis vigaszra talál,</i>
<i>Keressük őt, ki együtt élt velünk...</i>	<i>Mert egy az ajkunkon az ének:</i>
<i>Anyánk, testvérünk, jó barátunk:</i>	<i>Örök az Isten és a lélek!</i>
<i>Ilyenkor mindig újra látunk.</i>	

Most pedig hallgassátok meg *Büky Irén* néni szép elbeszélését.

Emlékezzünk a régiekről...

Egy kis határszéli falu huzódik a trianoni határ mellett. Ha-lottak napja lévén, nem mehettek ki a temetőbe halottjaikhoz, hogy megemlékezzenek azokról, akiket szerettek, s akik elmen-

tek már a jobb hazába... Mert a gonosz ellenség úgy húzta meg az új határt, hogy éppen a falu és a temető közé került. Így hát a falucska magyar, a temetője pedig, ahol az ősök aludták örök álmukat, — bizony oláh lett. Azaz, hogy csak az oláhok uralma alá került, mert magyar volt az fejfástól, mindenestől örökre: magyar emberek pihentek ottan... Kasi Bálint öreg gazda éppen két kis unokájával beszélget nagy szomorúan, a 11 éves Pistával, meg a 10 éves Rózsikával, ezen a szomorú dologon.

Hej, bizony — kezdte a nagyapó —, szebb volt régen még az élet. Mikor még olyan egész volt Magyarország, amilyennek a jó Isten teremtette... De most, amióta oláh lett itt az ur, nem nézik ezek még a megholtakat sem. Csak bejöttek és azt mondták: itt lesz a határ! Mit bánták ők azt, hogy a temetőben nyugvó ősöket is megzavarták nyugalomukban.

— Miért volt szebb régen a Halottak-napja, nagyapó? — kérdezte csodálkozva Pista.

— Hát csak azért, mert akkor az iskolából a temetőbe mentünk és ott emlékeztünk meg a régiekről...

— A temetőben?

— Ott bizony. Ott fekszik Sebestyén Gábor, aki résztvett a világháborúban. Honvéd volt. Vitéz honvéd... Ott esett el az olasz síkságon... Aztán hazahozták. Megsíratta az egész község... Nem volt derekabb ember az egész határban nála... Szép kőkereszt áll a sírján, meg is érdemelte. A tanító ur beszélt a sírjánál a hazaszeretetről, de olyan igen szépen, hogy mindnyájunkat megrikatott. Mikor aztán vége volt az elhantolásnak, az iskolás gyermekek énekeltek...

— Mit énekeltek, nagyapó?

— Azt, hogy „Hazádnak rendületlenül légy hive ó magyar...” De a végít már nem tudták befejezni, mert sirva fakadtak a gyerekek is...

— Miért nem éneklük el most is ezt a szép dalt?

— Most nem lehet, fiam... Most csak messziről nézhetjük a temetőnket... Éppen ott áll a határoszlop... Bizony, gyerekeim, nem diszithetjük fel többé Sebestyén Gábor sírját...

— Sofia? nagyapó...

— Én már bizonyosan nem, kis unokám. Ti, — ha a mennybéli Uristen is úgy akarja, talán...

A toronyban már deket kongatott a harang. Nagy gondolatok kavargtak a gyermekek fejében. Nagyapó is ebédelni ment.

— Te, Pista, mit gondolsz, tud-e aludni a magyar honvéd oláh földben?

— Magyar föld az azért, ha most oláhok rabolták is el!

— De most mégsem mehetünk el oda... Nem vihetünk virágot a sírjára, nem énekelhetjük el azt a szép dalt, amit nagyapó mondott...

— Bizony, ma üres lesz a sírja szegény Sebestyén Gábornak...

— Máskor mindig vittek a sirjára virágot...
 — Te, Rózszi, hátha vinnénk neki ma is?!

— Ugyan mit beszélsz, hiszen a temető már az oláhoké...

— De titokban vihetnénk... Szép őszirózsát és átkötnénk nemzetiszinű szalaggal...

— Elfognának az oláhok!

— És ha este mennénk, mikor már sötét van? Átосonunk a határon, letesszük a csokrot Sebestyén Gábor sirjára és vissza-jövünk...

— De én félek...

— Mitől félsz, ha én is ott leszek. Én megyek elől és vigyázok, te pedig a virágot hozod utánam a nemzetiszinű szalaggal, mert ezt leányoknak illik vinni. Hogy fog örülni Sebestyén Gábor bácsi, ha lenéz az Égből...

— Gondolod, hogy jót teszünk ezzel?

— Tudom. Meglátja a hazai virágokról, hogy még nem feledkeztünk el róla, nem áldozta hiába életét értünk, a hazáért... Este megyünk, jó?

— Nem bánom, Pista, csak baj ne legyen...

Mikor leszállt az este s a sötétség kitergette szárnyait, két árnyék suhant a régi temető felé... Meg-megálltak, hallgatóztak, ismét tovább suhantak...

— Te, Pista, nézd csak! Az a sötét alak felénk nyul!

— Nem alak az, hanem csak egy fa, ne félj, hugocskám, — nyugtatta meg Pista kis testvérkéjét.

— Ugy susog minden, Pista, te nem félsz?

— A szél zörgeti a harasztot...

— Jaj, Pista, jönnék!

— Haligass, az Istenért, meghallják! Denevér volt. Igazán... Allj!

— Mi az?!

— Nem hallod? Valami szólt! Most megint, csitt!

— A kuvik-madár szól... Óh Szűz Anyám...

— Már itt is vagyunk... Jer, bujjunk át a kerítésen... De hol a kereszt? Nem látok...

— Már kél a hold...

Végre rátaláltak Sebestyén Gábor szép kőkeresztjére. Rózsika letette szépen a csokrot, összekulcsolták a kezüket és szállt az ima az egyszerű gyermeki szívekből fel, a világ Urához: a vitéz honvédért, a szegény hazáért, a feltámadásért... Aztán keresztet vetnek s megfordulva futni kezdenek vissza, a falu felé. Egyszerre rémülten lapulnak egy kerítés mellé. Az oláh őrjárat közeledett. Rózsika halkán felsikoltott, de Pista még idejében szájjára tette a kezét.

— Ne sikits, mert ha meghallják, végünk van! — sugta rémülten feléje.

Késő volt. Az őrjárat figyelmes lett a hangra, megállott, majd megindult a gyermekek felé.

— Hamar, Rózsi, fuss el erre, a bokrok alatt... Talán még nem vettek észre, én egyenesen megyek...

— Nem, Pista, meglátnak és lelőnek...

— Ne törődj vele, tedd azt, amit mondtam! Gyorsan...

Rózsi elsuhant a fák alatt. Az oláhok csak Pistára figyeltek, aki ekkor már átugrott az árkon és eszeveszetten rohant a falu felé.

— Megállj, vagy lövök! — kiáltotta utána a járőr egyik embere.

Pista, azonban mitsem törődött a kiáltozással, szaladt tovább, még gyorsabban, ahogyan csak tudott...

Hatalmas dörrenés vágott a csendbe... S a hü kis magyar véresen bukott el a trianoni határon...

Mire odaérnek hozzá, már alig van benne élet, csak az ajka mozog, mintha mondaná:

— Hazádnak rendületlenül... légy... hive... ó... magyar...

Mire föléje hajoltak, hogy megnézzék, kit talált golyójuk, a kis Pista már nem élt...

S a fekete éjben ott szállt fel fehér lelke a gyászos fellegek fölé. Isten trónusához... Ott térdelt a vitéz honvéd, Sebestyén Gáspár már, melléje omlott a gyermek s egyesült fohással rebegtek: Add meg jó Atyánk bus magyar hazánknak a feltámadást...

Eddig szólt a szép történet s mit gondoltok, gyermekek, meghallgatja a jó Isten két ilyen hős imáját? Én azt hiszem, igen.

Most pedig mondjad el *Móra László* bácsi gyönyörű költeményét!

A hősökért imádkozom

Mikor a Nap int

A mezőknek,

Mikor a lepkék

Kergetőznek,

Mikor a szegfűk

Nyiladoznak,

Mikor a rózsák

Illatoznak:

Én elfelejtek minden öröme.

Összekulcsolom a két kezem

S emlékezem...

Látom a csaták

Vérviharját,

Hallom az ágyuk

Vad haragját,

Hallom a hősök

Felhörgését,

Látom a testvér

Ömlő véréit

S feléled lelkem minden bánata...

Összébb kulcsolom a két kezem,

— Emlékezem...

Elszáll a lelkem

Öhözájuk,

Megsimogatom

Keresztfájuk,

Virágot szórok

Szent porukra,

*Örökké élő
Templomukra. —
S amíg a hősök csendben alszanak,
A fejfájukat sorra csókolom:
Imádkozom...*

A névtelen hősök

Kedves Gyermekeim, most nem folytatom tovább a mesét, mert valóban megtörtént dolgot szeretnék nektek elmondani. Figyeljétek szavaimat!

E hónapnak első napján kimentünk a temetőbe, hogy közelebb lehessünk azokhoz, akiket szeretünk s akiket mégis elvesztettünk: elesett hőseinkhez. Az a nap az övök is volt, róluk beszéllek most nektek.

Vannak köztetek bizonyosan olyan árvák, akiknek édesapjuk elesett a világháboruban. Messze, idegen országokban nyugszanak, nem tudják hol, merre. De az ő áldott emlékükhöz köztünk él, melyet soha el nem muló hálával és kegyelettel őrzünk.

E hadiárvák édesapján kívül igen sokan vannak még, több mint hatszázezeren, akik mindenüket odaadták a hazának. Mi az embernek legkedvesebb a világon? A háza, a földje, édesanyja, szülei, felesége, gyermekei, rokonai? Ezek a hősök mindezt odaadták a hazájukért! De megtették még mindezt a saját életükkel is. A hősök tehát úgy szerették hazánkat, Magyarországot, hogy meghaltak érte s ezzel megmutatták nekünk is, hogyan kell szeretni a hazát!

Emlékezzünk rájuk... Emlékezzünk, hogy tanuljunk hősies cselekedetükből, forró hazaszeretetükből!

Kedves Gyermekeim! Ti már tudjátok, hogy szép hazánkat, Magyarországot Árpád apánk szerezte nekünk sok-sok száz évvel ezelőtt. Azóta irigy, gonosz szomszédaink sokszor el akarták rabolni tőlünk. De őseink nem engedtek belőle egy talpalattnyit sem! Inkább meghaltak érte, de oda nem engedték az ellenségnek!

Huszonkét esztendővel ezelőtt is irigy szomszédaink törtek reánk, hogy elrabolhassák drága hazánkat. Most valamennyien szövetkeztek ellenünk s így, egyesült erővel igyekeztek legyőzni a magyart! Kitört a nagy háború. Megkezdődött a vérontás. Édes hazánk minden fegyverforgató fia harcra szállott. A mi falunkból is százával mentek a férfiak. A legderékabbak, a legbecsületesebbek, a legföltettebbek. És hogy mentek? Dalolva. Örömtől dobogott a szívéük, mikor megindultak a háromszinű szent zászló alatt, mert azt akarták, hogy ellenség be ne tehesse ide a lábát, magyar földre. Mert azt akarták, hogy akik itthon voltak, gyermekek és aggastyánok, védtelen nők és betegek, nyugodtan élhessenek s ne háborgassa őket senki idegen ellenséges szándékkal.

Bátran, elszántan mentek a csatába, onnan pedig — jaj

mennyi sokan — a halálba. Hiszen lelkükben ott lángolt a hazaszeretet, hogyne mentek volna bátran! Meg is csodálta őket az egész világ, mert a magyar katonánál vitézebb egy sem volt még a nagy háboruban sem! Mindig győztek, mindenütt diadalmaskodtak.

És amikor a háborúnak vége lett, várta itthon őket haza a ház, a föld, az édesanya, a szülők, a hűséges feleség, a gyermekek... hiába várták... Ők nem jöttek haza többé. Ezek maradtak a haretereken — örökre.

Most is ott nyugszanak messze, idegen országok sziklaormain, a Kárpátok zugó fenyveseiben, mostoha tájakon, ahol talán még a madár sem jár. Mindegyik első volt a vitézségben, mindegyik a hazaszeretet vértanúja lett.

Szabad-e ezeket a hősokeket elfelednünk, gyermekek? Elfeledhetjük-e az édesapát, testvért, rokont, aki ott nyugszik most valahol az orosz síkságon, vagy a kartszhegység kietlen, kopár ormán? Szabad-e elfeledni őket, akik azért haltak meg, hogy mi élhessünk!

Kedves Gyermekeim! Ne felejtsetek el őket, imádkozzatok értük, mert az ő emlékezetük nagy feladatot ró reánk. Nem elég a sirás. Folytatnunk kell az ő küzdelmüket. Ma nem karddal — azt kivették kezünkől Trianonban. De becsületes lelkünk egész akarásával, töretlen hitünkkel ostromolva az Eget, izmaink és eszünk munkájával megvívni a földi igazságtalansággal, hogy az a föld, amelyért ők életüket áldozták: magyar legyen mindörökre!

Szeressétek a most csonka magyar hazát és legyetek jó magyarok mindig, nemcsak a jó sorsban, hanem most, a küzdelmes, bánatos magyar sorsban is, akkor méltók lesztek azokra, akik meghaltak értünk és azokra, akik vérükkel szentelték meg ezt a földet minden porszemében!

Most hát a hősokekre emlékezve mondjuk el a magyar imádságot:

(Hiszekegy.)

ISMERETTERJESZTŐ-ELOADÁS

— Közgazdasági ismeretek. —

3. A termelés szervezete

A termelő foglalkozások mindegyikében megtaláljuk a termelés három tényezőjét: a természetet, a munkát és a tőkét. Az őstermelő gazdaságában a föld, az időjárás, a meleg stb. a természet részei, a gazda és munkásainak fáradozása a munka, a gazdasági eszközei, állatai, anyagai, vetőmagja, pénzkészlete a tőke. Az iparos gazdaságában a munkahely (műhely), a fizikai és vegyi erők, amelyeket alkalmaz, a természet részei. Az iparos és segédeinek tevé-

kenysége a **munka**. Gépei, szerszámai, anyagai, pénzkészlete, szak-tudása és képessége a **tőke**. A kereskedő gazdaságában üzleti és raktártelke a **természet**, a kereskedő és alkalmazottainak szorgoskodása a **munka**, berendezése, eszközei, áruí, pénze a **tőke**.

A mezőgazdasági termelésnél a gazda tervszerűen elgondolja és beosztja, hogy földjének melyik részébe milyen terményt fog vetni, állatai számára milyen gazdasági épületeket fog építeni, milyen eszközökkel — ekével, boronával, vetőgéppel, kocsikkal stb. — fog gazdálkodni, hány munkást kell munkába állítani. Mindenekelőtt tehát meg kell szerveznie a termelést. De megvan ez a szervezés az iparban is. Itt a mester előre megállapítja, hogy vagyonához mérten mekkora műhelyt állítson és rendezzen be, be kell szereznie a szükséges eszközöket, szerszámokat, gépeket, továbbá a feldolgozandó nyersanyagot, mindezekon felül gondoskodnia kell fűtő- és világítóanyagokról.

Ugy a mezőgazdasági, mint az ipari termelés berendezésére irányuló tevékenységet a termelés szervezésének nevezzük.

A termelőgazdaságokat — vagyis azt a berendezést, amely javakat termel, — **üzemeknek** nevezzük. A kisgazda, kisiparos, kiskereskedő üzeme **kisüzem**, a nagybirtokos, gyáros (nagyiparos), nagykereskedő üzeme **nagyüzem**. Különbség a kettő között az, hogy míg a kisiparos, kistermelő, kiskereskedő csak a megrendelőknek termel, addig a nagyüzem nagyobb mennyiséget állít elő a szükségletnél, azt raktáron tartja s a piac számára termeli.

Minden üzem berendezése és fenntartása költségbe kerül, amit **termelési költségnek** nevezünk. Az üzem telke, épülete (helyisége), a berendezés (eszközök, szerszámok, gépek), a munkaerő, a fűtés, világítás stb. mind költségbe kerül. Vannak azonban olyan termelési költségek, amelyek általában minden üzemben megvannak — amelyek tehát állandóak, mint az épület jókarban tartása, a munkások és tisztviselők fizetése, a berendezés költségei stb. — ezeket a költségeket **általános termelési költségeknek** nevezzük, míg az egyes előállított javakra (termékekre) fordított költségek a **különös termelési költségek**. Ezt úgy kapjuk meg, hogy a nyersanyag, munkabér, fűtőanyag, világítás, adó költségeit az üzemben termelt javak (árak) mennyiségével elosztjuk. Ez lesz az az összeg, amelybe az egyes áruk előállítása kerül. Ha ehhez még hozzászámítjuk az általános termelési költségnek az egyes árucikkekre eső részét, akkor kapjuk meg az áruk eladási árát.

Minden termelésnél **hozadék**-ról szólunk, amit haszonnak is nevezünk. Így a mezőgazda számbaveszi, mennyit hozott a buza, ten-geri stb. Az ipari üzemekben is megállapítják, hogy meghozta-e a befektetés és a munka a megfelelő hasznot? Minden üzem arra törekszik, hogy üzeme mennél több hasznot, hozadékot hozzon. Így pl. minél több árut állít elő az üzem, annál kisebb rész esik az egyes árukra az általános termelési költségekből, tehát a hozama nagyobb lesz. De a különös termelési költségek is kisebbedhetnek, ha az üzem nagyban termel, mert bár egy pár cipőhöz ugyanannyi anyag kell, ha

nagyban állítják elő, mint ha kicsinyben, azonban a nagyüzem olcsóbban szerzi be a nyersanyagot, mert nagyban vásárol, mint a kisüzem tulajdonosa. A termelés nyers hozadéka azoknak a javaknak összessége, amit a termelés eredményez. Ebből a tiszta nyereséget úgy kapjuk meg, ha a nyers hozadékból a termelés költségeit levonjuk (ugy az általános, mint a különös költségeket!).

A mezőgazdaság nagyobb hozadékát az emberi munka és nagyobb befektetés (pl. műtrágyázás stb.) fokozhatja egy bizonyos határig. Ezek a földjavítási költségek tehát meghozzák a kellő hasznot is. Ennek azonban bizonyos határa van, mert a terméseredményt nem lehet korlátlanul fokozni még azzal sem, ha a földet tulontúl megtrágyázzuk, vagy a földet szántás előtt akár egy félméter mélyen felforgatjuk is. Ezek tehát már fölösleges munkák, a rájuk fordított pénz fölösleges kiadás. A földmivelésnél tehát a csökkenő hozadékanak törvénye érvényesül, ami abban áll, hogy a föld termése, a föld hozadéka csak bizonyos határig fokozható s a termés értéke bizonyos határon túl kisebb mértékben nő, mint a költség.

Égészen másként áll a dolog az ipari termelésnél. Ha az ipari üzemet nagyobbítjuk és több gépet alkalmazunk, azzal a termelést is fokozzuk, mert több árut készíthetünk. Az ipari üzemnél tehát az üzem növekedésével a hozadék is mindig magasabbra növekedik. Minél nagyobb valamely ipari üzem, annál jobb erőket lehet alkalmazni, ügyes munkásokat, jó hivatalnokokat stb. Mindez pedig az üzem jobb szervezését, legcélszerűbb vezetését és a költség tökéletesebb megtakarítását eredményezi. Az ipari termelésnél tehát a növekedő hozadék törvénye azt jelenti, hogy nagyobbarányu ipari termelésnél rendszerint a haszon is nagyobb arányban növekedik.

Összefoglalva az elmondottakat, megállapíthatjuk, hogy a termelés szervezése az a tevékenység, amely a termelés berendezésére irányul. Ilyen berendezés a mezőgazdaságban a cselédek lakásai, az állatok és eszközök elhelyezésére szükséges épületek és a munkások alkalmazása. Az ipari termelés szervezése a munkahelyiség, a szükséges szerszámok és gépek, nyersanyagok, fűtő- és világítóanyagok beszerzéséből áll. Üzemnek nevezzük azt a berendezést, amely javakat termel. Minden termelési ágánál kétféle üzemet ismerünk: kisüzemet és nagyüzemet. Termelési költségnek nevezzük azt a kiadását, amibe az áru előállítása kerül. A termelési költségek kétféleké lehetnek: általánosak és különösek. Általános termelési költségek azok, amelyek a termelésben huzamosabb ideig vesznek részt s amelyek költségei állandóan megvannak. Azokat a költségeket viszont, amelyek az egyes előállított termékekre jutnak, különös termelési költségeknek nevezzük. A termelés hozadéka azoknak a javaknak összessége, amit a termelés eredményez. A föld csökkenő hozadékanak törvénye állapítja meg, hogy a föld termése, a föld hozadéka csak bizonyos határig fokozható s termés értéke bizonyos határon túl már kisebb mértékben nő, mint a költség. Az ipari téren növekedő jellegű hozadék törvénye pedig azt jelenti, hogy nagyobbarányu ipari termelésnél a haszon is nagyobb arányban növekedik. (Folytatjuk.)

Gyakorlati fogások és eljárások

A szemléltető képek céltudatos felhasználása.

A kép az iskola munkájában mindig nagy szerepet játszott, mint a szemléltetés eszköze. Az újabb pedagógiában ugyan hangoztatják, hogy a szemléltetés lehetőleg természetben történjék; sokkal többet ér egy igazi szüretet megnézni és végigélni, mint azt képben „elképzeltetni”. Ez tényleg így van. Vannak azonban olyan dolgok, amelyek már nem állíthatók a gyermekek elé, mivel vagy a régmúlt időben történtek (pl. történelmi események), vagy pedig a nagy távolság akadályoz meg a szemlélésben (pl. hazánk tájainak szemléltetése stb.) Ezen akar segíteni a kép, amely azonban feltétlenül művészi hatású legyen. Ma már alig látunk iskolát, amelynek tantermeiben ott nem volnának a szemléltető képek sorozatai. Vannak azonban olyan helyek is, ahol ezek a képek évről-évre ott „lógnek” a falon, anélkül, hogy a gyermekek valóban „látnák” is azokat, vagy részletesebben megtekintették volna őket. Így pedig vajmi keveset ér a képek ki-függesztése.

A képek főcélja a fantázia segítése. Már maguk az elbeszélések is élénken foglalkoztatják a gyermek fantáziáját, de ha a gyermek a történetet képben ábrázolva is látja, akkor az elképzelés sokkal elevenebb, konkrétabb és érzelmekeltőbb. A képet azonban nem elég a tanuló elé állítani. Beszédessé kell tennünk a számára. Ha az osztályteremben van, használjuk fel alkalomadtán tanításunkban, ha pedig a folyosón, tegyük alája magyarázó szöveget, amely megindítja a gyermek fantáziáját. Nem elégséges a pusztán cím, amely igen sokszor nem is elég kifejező. (Pl. Az egri nők, Szent László stb.) Ha ezen képek alá megfelelő, rövid magyarázó szöveget tennénk, felkeltenénk a tanulók figyelmét, azt újra és újra elolvasnák, megértenék a képet s nem tűnne el emlékezetükben. Próbáljuk csak meg, hány gyermek tudja elmondani, milyen képek vannak a folyosón? vagy akár a tanteremben is? Ezek a képek nem élnek a gyermek tudatában. Tehát tudatossá kell tenni őket azzal, hogy megbeszéljük a képeket. Hogyan? Minden képszemléltetésnél három szempont legyen irányító: Mi van a képen? — Mit csinálnak rajta a szereplők? — Miért csinálják? A gyermekek e kérdésekre keresik a feleleteket és így öntevékenységet fejtenek ki. De van a tudatossá tett képeknek egy másik haszna is: összefoglalják és ismételtetik a történetet. A kép segítségével így sokszor a leggyengébb tehetségű gyermekek is befogadják a történetet, annál is inkább mert a kép esztétikai élvezet forrása lévén, a gyermek újra és újra átérzi azt és így önkénytelenül ismételi. Különösen fontos a kép-magyarázó szöveg burkolt értelmű allegorikus vagy szimbolikus képek alatt, amilyenek ma az irredenta képek. A gyermeknek itt bizonyos mankóra, megindításra van szüksége, amit az alája írott szöveg lesz hivatva megadni. Csakis az így kitett és tudatossá tett képeknek lesz valóban nevelő értéke — ha ugyan nem kizárólag a tanterem, vagy a folyosó díszítésére szolgál csupán, — amit mégse hinnénk.

(V.)

Szerkesztői üzenetek.

Tisztelettel kérjük m. t. Előfizetőinket, hogy a lap számára küldött cikkeket, műveket stb. a szerkesztőség címére (Vicsay Lajos Szeged, Madách-utca 17. sz.), míg megrendeléseket, esetleges reklamálását, könyvrendelést, szóval anyagi természetű ügyeiket a kiadóhivatal címére (Gyakorlati Pedagógia kiadóhivatala, Szeged, Kálvária ucca 5.) küldeni sziveskedjenek.

Lapunk minden hó 20-án jelenik meg, lapzárás kéziratok számára minden hó 5-én van.

Minden megkeresésre külön levélben válaszolunk. E rovatban csak olyan kérdésekre adunk választ, amelyek nyilvánosságra valók.

Készséggel állunk rendelkezésre minden nevelési ügyben Előfizetőinknek s azokra a választ a legrövidebb időn belül megadjuk.

Barabás I. Budapest. Köszöntjük, hogy nem feledkezett meg rólunk! Csak tovább! Lapunknak olyan hűséges tábor van, amelynek tagjai nemes kapocs: az érzelem köt össze velünk: a magyar jövő féltésének nagy és szent érzése.

Kéziratokat nem adunk vissza s nem őrzünk meg.

Előfizetőinket kérjük, hogy úgy a megrendelést, mint az előfizetést és egyéb befizetést csak a következő címre kérjük küldeni:

Gyakorlati Pedagógia kiadóhivatala

SZEGED, Kálvária-u. 5.,

vagy a mellékelt befizetési lapon eszközölni sziveskedjenek.

Egyévi előfizetés 6.— pengő.

A három beosztásos **Elemi Iskolai Értesítő** darabonként **12 fillérért** kapják előfizetőink.

CSURY FERENC SZEGED

ÓRA-, ÉKSZER- ÉS RÁDIÓSZAKÜZLETE

Alapítási év 1911. **KÁRÁSZ U. 16.** Telefon 28—69.

Nagy javítműhely.

A szegedi Fogadalmi templom motorikus felhúzású perkenint kiváltó toronyórájának tervező-készítője. Szállított toronyórákat 25 templom részére. A szegedi harangjátékóra tervezője és készítője.

Országos ipari kiállításon 9 aranyéremmel kitüntetve.

Toronyórák átvilágítható opálüveg számlappal, villamos órák, önműködő jelzőórák, Westminster ésegyéb dallamos ütösű asztali-álló- és ingaórák Ébresztő-, kar- és zsebórák, arany, ezüst ékszerek ésevő szerek nagy raktára.

Kérjen árajánlatot; toronyórát részletfizetésre is szállítunk

Csendőrség, vámőrség, közhivatalok kedvezményes szállítója.

TANITÓK

FIGYELMÉBE!

Az összes iskolákban használandó füzetek, író- és rajzszerkesztők nagyban áron nálam beszerezhetők. Kérjen ajánlatot.

Kovács Henrik,

Szeged, Kárász-u. 13.